

Alexandru Borș
Eugen Coroi

EDUCAȚIE MUZICALĂ

Manual
pentru
clasa a **5**-a

Știința, 2015

Elaborat în baza curriculumului disciplinar în vigoare și aprobat prin Ordinul ministrului educației (nr. 544 din 8 iunie 2015). Editat din mijloacele financiare ale *Fondului special pentru manuale*.

Comisia de evaluare: *Ion Dermenji*, prof. școlar, gr. did. unu, Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi”, Chișinău; *Liliana Zaharia*, prof. școlar, gr. did. doi, Liceul Teoretic „Ion Creangă”, Chișinău; *Veaceslav Adam*, prof. școlar, gr. did. unu, Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”, Chișinău; *Larisa Rogovschi*, prof. școlar, gr. did. unu, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Chișinău

Responsabil de ediție: *Larisa Dohotaru*

Redactor: *Mariana Belenciuc*

Corectori: *Elena Pistrui, Maria Cornesco*

Redactor tehnic: *Nina Duduciuc*

Machetare computerizată: *Anatol Andrițchi*

Procesare imagini: *Mihaela Buruiană, Vitalie Ichim*

Note muzicale: *Vitalie Ichim*

Desene: *Daniela Spînu*

Copertă: *Andrei Ichim*

Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința,

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova;

tel.: (+373 22) 73-96-16; fax: (373 22) 73-96-27;

e-mail: prini@stiinta.asm.md; prini_stiinta@yahoo.com;

www.stiinta.asm.md

DIFUZARE:

Republica Moldova: ÎM Societatea de Distribuție a Cărții *PRO-NOI*

str. Alba-Iulia, nr. 75; MD-2051, Chișinău;

tel.: (+373 22) 51-68-17, 71-96-74; fax: (+373 22) 58-02-68;

e-mail: info@pronoi.md; www.pronoi.md

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Reproducerea integrală sau parțială a textului din acest manual este posibilă numai cu acordul prealabil scris al Î.E.P. Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Borș, Alexandru

Educație muzicală: Man. pentru cl. a 5-a / Alexandru Borș, Eugen Coroi; Min. Educației al Rep. Moldova. – Ch.: Î.E.P. Știința, 2015 (Tipografia „BALACRON” SRL) – 104 p.

ISBN 978-9975-67-979-4
78 (075.3)

Argument

Stimate elev/stimată elevă,

Muzica, la fel ca și celelalte arte (literatura, artele plastice, dansul etc.), are un trecut istoric foarte îndepărtat. Se presupune că omul mai întâi a început să cînte, apoi a învățat să vorbească, să picteze, să scrie ș.a.m.d.

Artele au evoluat din necesitatea omului de a comunica într-un mod aparte cu lumea din jurul său. Această comunicare se înfăptuiește în arte prin așa-numitele *imagini artistice*. Muzica redă sentimente, stări prin imagini sonore, care sînt expresia cea mai veridică a sufletului uman; literatura prezintă universul omului prin imagini poetice, care sînt compuse cu ajutorul cuvîntului artistic; pictura reflectă lumea în imagini plastice, apărute din îmbinarea mai multor mijloace: punctul, pata, linia, culoarea, lumina, umbra; dansul comunică prin imagini coregrafice, create din mișcări ale corpului, gesturi, mimică. Încă din cele mai vechi timpuri, oamenii de artă – muzicienii, scriitorii și poeții, pictorii, coregrafii etc. – au colaborat și au învățat unii de la alții cum să reprezinte lumea cît mai original.

Manualul *Educație muzicală* pe care l-ai deschis urmărește scopul de a te iniția în multitudinea relațiilor existente între muzică (cu forța ei magică pe care o exercită asupra oamenilor) și celelalte genuri ale artei. Rolul principal în acest demers îi va reveni muzicii, care va avea ca parteneri literatura, artele plastice, coregrafia. Fiecare dintre ele dispune de posibilități specifice de redare a universului din jurul nostru și a celui interior, suflesc. Fiecare gen de artă își are imaginea și demnitatea proprie. Acestea însă sporesc și mai mult atunci cînd, îmbinîndu-se, produc valori estetice complexe.

Explorează acest univers miraculos.

Autorii

Semne convenționale

– audiții muzicale

– interpretare vocal-corală

– analiză-caracterizare a muzicii

– activități creatoare

– autoevaluare

Cuprins

Muzica și literatura	5
Arta muzicii și arta cuvîntului	6
Simbioza muzicii cu poezia folclorică	7
Simbioza muzicii cu literatura cultă	11
Simbioza „muzică-cuvînt” în cultul religios	27
<i>Sinteză</i>	31
<i>Autoevaluare</i>	32
 Muzica și teatrul	33
Arta muzicală și arta teatrală	34
Muzica pentru tragedii, comedii și drame	35
Vodevilul	37
Opera – gen al teatrului muzical	39
Opereta	46
Musicalul	50
<i>Sinteză</i>	51
<i>Autoevaluare</i>	52
 Muzica și coregrafia	53
Arta muzicii și arta coregrafică	54
Muzica dansurilor ritualice	59
Muzica dansurilor propriu-zise (neritualice)	65
Muzica dansurilor de societate	70
Dansurile moderne. Varietatea lor	78
<i>Sinteză</i>	81
<i>Autoevaluare</i>	82
 Muzica și artele plastice	83
Arta muzicii în asociere cu arta culorilor și formelor	84
Arta decorativă populară și folclorul muzical	85
Tabloul muzical	87
Portretul muzical	91
Creația plasticianului – sursă de inspirație pentru compozitor	95
Muzica – izvor de inspirație pentru plastician	98
<i>Sinteză</i>	100
<i>Autoevaluare</i>	101
<i>Concluzii finale</i>	102
<i>Anexă</i>	103

Muzica și literatura

*Compozitorul
e același poet.*

Ludwig van Beethoven

Arta muzicii și arta cuvîntului

Muzica și literatura, două mari genuri de artă, au pornit de la același izvor – *sunetul*. De aceea între arta muzicii și cea a cuvîntului, chiar de la începuturile existenței lor, s-a produs o fructuoasă influență reciprocă.

Melodia vocală a luat naștere concomitent cu vorbirea omenească. Elementul lor comun – *intonația* – este un aspect foarte important al comunicării între oameni. De-a lungul secolelor, cele trei genuri literare – *liric, epic, dramatic* – au ființat într-o strînsă unitate cu muzica vocală. Așadar, muzica vocală este tratată ca artă muzical-poetică. Rolul principal însă îi revine melodiei, care conferă textului poetic o nuanță artistică nouă.

Aceste legături nu numai că au ajuns să se mențină pînă în zilele noastre, ci continuă să se dezvolte în cele mai neordinare combinații. Nenumărate exemple de simbioză dintre melodie și cuvînt întîlnim în folclorul muzical al tuturor popoarelor lumii. Putem oare să ne imaginăm un cîntec de ritual sau unul legat de obiceiurile tradiționale ale poporului nostru, în care versurile ar fi separate de melodie? Răspunsul poate fi doar unul: ambele dimensiuni – și cea muzicală, și cea literară – ar fi pierdut adevăratele lor semnificații.

Cum contribuie muzica la îmbogățirea textului poetic? Ce avantaje obține literatura îmbinîndu-se cu muzica? Ce genuri muzicale și literare s-au dezvoltat ca urmare a asocierii muzicii cu literatura? Răspunsurile la aceste întrebări le vei afla prin descoperirea multiplelor relații existente între aceste arte.

1. Numește trei titluri de lucrări vocale însoțite de texte poetice. Cine sînt autorii muzicii și ai versurilor?
2. Selectează două fragmente din cîntecele preferate. Expune-ți opinia asupra caracterului melodiei și a conținutului versurilor.

3. Intonează melodia unui cîntec cunoscut, apoi interpretează-l împreună cu textul poetic. Comentează forța de expresie a muzicii pentru ambele cazuri în parte.

4. Descifrează expresiile: a) cîntecul – muzică versificată; b) poezia – vers cîntat.
5. Numește 3 opere literare (basm, fabulă, povestire, poezie) cu tematică muzicală. Povestește conținutul uneia dintre ele.
6. Realizează o selecție de imagini potrivite conținutului acestora.

Simbioza muzicii cu poezia folclorică¹

Cîntecele folclorice

Poezia este expresia gândului, aptă de a reda cele mai subtile stări sufletești ale omului. „Întreaga înțelepciune a poporului, destinul lui istoric, traiul și păsul, aspirațiile și realitățile, inima care a simțit și creierul care a chibzuit – toate sînt adunate cu sfințenie și zidite în pagina poeziei populare. (...)”, afirma poetul Ion Vătamanu.

Conexiunea muzicii cu poezia populară este un fenomen artistic care s-a dezvoltat în curs de secole. Poporul a simțit nevoia de a îmbina versul cu melodia pentru a-și exprima ideile, sentimentele, emoțiile etc. mai plastic, mai relevant. Nu în zadar poeziile folclorice mai sînt denumite și „cîntece bătrînești”. Iată un fragment de cîntec din bătrîni:

Cînd îmi vine cîte-un gînd,
Ies în grădină oftînd,
Pup trifoiul care-i-n floare
Și mai uit de supărare.

Ș-atunci încep a cînta
Ce-mi dorește inima,
De m-ascultă florile
Și privighetorile.

Simbioza muzicii cu poezia folclorică a dat naștere unei largi diversități a cîntecului folcloric. Astfel, în sfera cîntecului popular se disting: cîntece din folclorul copiilor; cîntece de leagăn; cîntece care evocă trecutul istoric (baladele, cîntecele haiducești, de luptă împotriva asupritorilor); cîntece patriotice; cîntece de dor, de dragoste, de joc; cîntece care însoțesc ritualurile și sărbătorile tradiționale; cîntări religioase etc.

Primele manifestări ale îmbinării muzicii cu poezia le întîlnim în folclorul copiilor.

Creația muzical-literară a copiilor poartă un caracter spontan: copiii, jucîndu-se, improvizează pe loc poezioare, numărători, ghicitori etc., la care se adaugă melodii simple, ușor de intonat. Cîntecele din folclorul copiilor au un variat conținut. Unele vorbesc despre insecte și animale, altele – despre fenomene ale naturii, multe dintre ele sînt cîntece de leagăn etc.

1. Amintește-ți cîteva cîntece populare și determină categoria din care ele fac parte. Argumentează categorisirea lor.

2. Învăță cîntecul din folclorul copiilor „La moară”.

¹ Folclorică – (care ține de folclor) totalitatea creațiilor artistice (literare, muzicale, coregrafice etc.), a tradițiilor și obiceiurilor unui popor.

La moară

(din folclorul copiilor)

Vine-o cioară, jos la moară,
Tica, taca, ta.
Să macine grâu, secară.
Tica, taca, ta.
Găina cerne făina,
Tica, taca, ta.

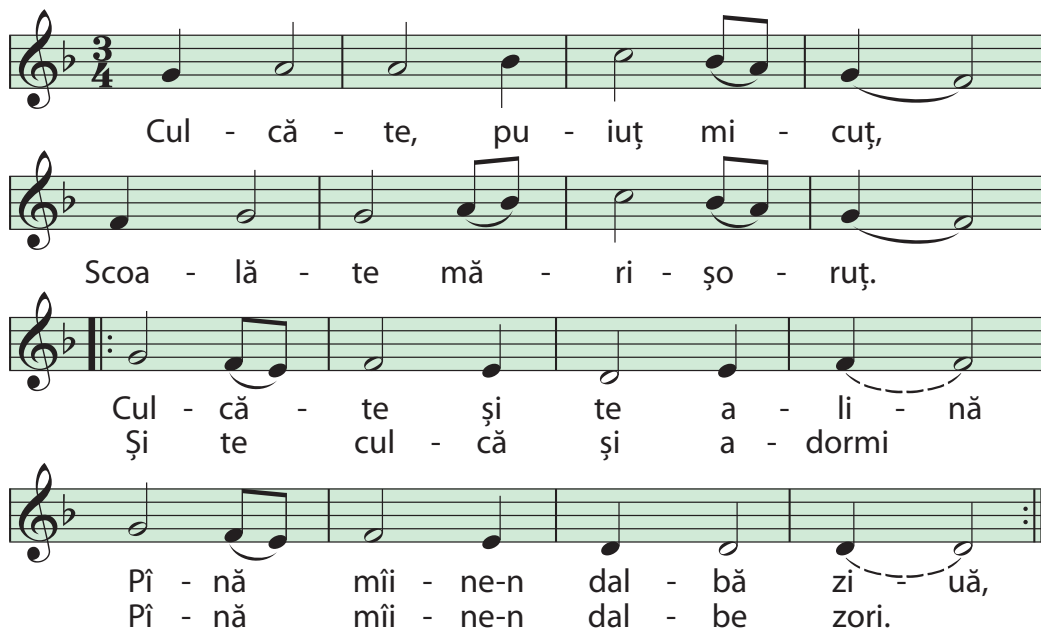
Și gînsacul umple sacul,
Tica, taca, ta.
Hop! și-o rață mîndră, grasă.
Tica, taca, ta.
Duce sacul plin acasă,
Tica, taca, ta.

3. Determină caracterul cîntecului „La moară” în funcție de conținutul versurilor.
4. Redă, printr-un desen, imagini corespunzătoare conținutului acestui cîntec.

Cîntec de leagăn

(versurile și melodia populară)

► Află mai mult

O interpretare nespus de originală a „Cîntecului de leagăn” aparține celebrei cîntărețe de muzică populară **Maria Tănase**, numită „Doamna cîntecului românesc”. Pe bună dreptate, se poate spune că Maria Tănase a ajuns în culmea interpretării cîntecului popular. Această mare cîntăreață a făcut cunoscut farmecul cîntecului nostru folcloric în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii.

Maria Tănase

5. Învăță și interpretează expresiv „Cîntecul de leagăn”. Comentează oral caracterul melodiei și conținutul textului literar.

6. a) Audiază un cîntec de leagăn în interpretarea unui cîntăreț de muzică populară.
b) Determină caracterul melodiei și conținutul textului literar, unitatea strînsă a acestor două elemente structurale.

Mierla

(cîntec folcloric)

Andante
mf

Plîn - ge mier - la lîn - gă rîu, măi, V
C-a ră - mas cui - bu-i pus - tiu, măi, V
Pes - te deal pă - lit de bru - me, Au ple - cat pu -
ii în lu - me, Pes - te deal, pes -
te ce - ta - te, Au ple - cat pu - ii de - par - te.

7. Învăță și interpretează cîntecul popular „Mierla”.
8. Vocalizează melodia, apoi cînt-o împreună cu versurile. Observă modul în care sporește expresivitatea melodiei cînd răsună simultan cu textul.

Cîntecele folclorice sînt oglinda sufletului unui popor, de aceea trebuie păstrate și popularizate. Un merit incontestabil în propagarea cîntecului autohton revine artiștilor și culegătorilor de folclor. Printre aceștia merită să amintim de Maria Ciobanu, Ion Dolănescu, Maria Lătărețu, Ioana Radu, Ileana Sărăroiu, Sofia Vicoveanca, Tamara Ciobanu, Nicolae Sulac (interpreți de muzică populară); Gleb Ceaicovschi-Mureșanu, Tatiana Gălușcă-Crișmariu, Petre Ștefănuță, Vladimir Curbet, Andrei Tamazlîcaru (folcloriști) ș.a.

Tamara Ciobanu

Sofia Vicoveanca

Nicolae Sulac

Ion Dolănescu

9. Ascultă cu atenție cîntece populare în interpretarea artiștilor preferați. Urmărește melodia și versurile unui cîntec popular audiat, apoi expune-ți reflecțiile în scris pe o jumătate de pagină.

Mesagerii cîntecului nostru popular sînt și *ansamblurile folclorice*, care activează în centrele culturale din sate și orașe. Aceste ansambluri au în repertoriu cîntece populare autentice, culese direct de la bătrînii satului, dansurile reprezentative ale localității și poartă costumul tradițional al așezării.

Ansamblurile folclorice organizează spectacole de obiceiuri și tradiții, prezintă pe marile scene din țară și de peste hotare tezaurul folcloric al localității.

Astfel membrii ansamblurilor folclorice – maturi, tineri, copii – toți pasionați de cîntecul și dansul popular – promovează valorile ce aparțin poporului nostru, plin de creativitate și talent.

10. Ce activități de păstrare a culturii tradiționale se organizează în localitatea ta?
11. Tînăra generație are datoria să ducă mai departe autenticitatea culturii tradiționale. Cum contribui tu la păstrarea tezaurului folcloric al neamului?

Simbioza muzicii cu literatura cultă

Compozitorul și poetul

Unii compozitori alcătuiesc lucrări muzicale inspirându-se din creația poezilor. Produsul simbiozei muzicii cu poezia este **cîntecul**. Formînd un tot întreg artistic, forța lui de expresie și de acțiune sporește considerabil. Arta cîntecului a fost cultivată de multă vreme de autorii de poezii pe toate meridianele globului. Rodul minunat al unei asemenea colaborări constituie și creația reprezentanților culturii noastre naționale. Cele mai reușite dintre realizările muzicale au rămas în patrimoniul cultural al neamului drept capodopere ale genului, de exemplu cîntecele unor compozitori ca Anton Pann, Gavriil Musicescu, Ciprian Porumbescu, Alexandru Flechtenmacher, pe versurile lui Vasile Alecsandri, Alexei Mateevici, Mihai Eminescu ș.a.

În zilele noastre tot mai mulți compozitori și poeți desfășoară o intensă activitate pe acest tărîm cultural. Versurile lui Grigore Vieru, bunăoară, au inspirat mulți compozitori. Deseori, poetul însuși a fost autorul muzicii.

► Află mai mult

Poetul Grigore Vieru și compozitorul Eugen Doga, completîndu-se reciproc, au dat naștere unor creații muzicale de impecabilă valoare. Astfel, versurile cantabile și pline de sens ale lui Grigore Vieru și muzica melodioasă a lui Eugen Doga sînt îndrăgite de la mic la mare.

Aceste două mari personalități au lăsat pagini memorabile în patrimoniul culturii românești.

Cîntecul „Izvorul veșniciei” poate fi un imn dedicat limbii române.

Eugen Doga și Grigore Vieru muncind asupra pieselor muzicale din filmul „Maria Mirabela”

Izvorul veșniciei

Versuri: Gr. Vieru

Moderato, maestoso

Muzică: E. Doga

1. Lim - ba noas - tră-n ce - ruri cîn - tă

Și-n iz - vo - rul din cîm - pii,

Ea e mai - ca noas - tră sfin - tă,
 Noi sîn - tem ai ei co - pii.
Più mosso
 De-a pu - ruri în - flo - reas - că Al
 lim - bii noas - tre pom fru - mos! De-a
 pu - ruri stră - lu - ceas - că Al
poco rit.
 lim - bii foc mi - ra - cu - los! De-a - los

2. Ca o toamnă de bogată,
 Ca un foc mîngîietor,
 Nu găsești în lumea toată
 O ființă mai cu dor.

Refren.

3. Limba noastră-n doine cîntă
 Și în florile de tei,

Ea e țara noastră sfîntă,
 Noi sîntem oștenii ei.

4. Ca scriptura de străveche,
 Proaspătă ca roua-n ram,
 Nu-i găsești sub cer pereche
 Și n-avem mai dulce neam.

Refren.

1. Audiază, apoi învață cîntecul „Izvorul veșniciei” de Eugen Doga și Grigore Vieru.

2. Stabilește forma muzicală de expunere a conținutului cîntecului „Izvorul veșniciei”.
 3. Determină caracterul melodiei și apreciază conținutul textului.

4. Numește alte cîntece, care evocă dragostea, venerația pentru limba maternă.

Simbioza muzicii cu poezia lirică

Cîntecul liric

Cîntecul liric îmbină imaginea muzicală cu cea poetică, fiind genul cel mai răspîndit al muzicii vocale. Aceasta se manifestă prin caracterul ei gîngăș, ușor.

Prin poezia lirică poetul își exprimă sentimentele intime și stările emoționale trăite cu intensitate. Cîntecul liric cunoaște o largă diversitate: există romanețe, cîntece de dragoste, de dor și de jale etc.

Inconfundabile lucrări ce aparțin genului muzical-liric au fost create de mai mulți compozitori, avînd ca suport literar versurile lui Mihai Eminescu. Una dintre minunatele poezii ale genialului poet – „La mijloc de codru des” – a servit drept inspirație pentru compozitorul Iacob Mureșianu, care i-a găsit o înveșmîntare melodică originală, sporindu-i mult forța emoțională și sfera de circulație.

La mijloc de codru des

Versuri: M. Eminescu

Muzică: I. Mureșianu

Moderato
mf

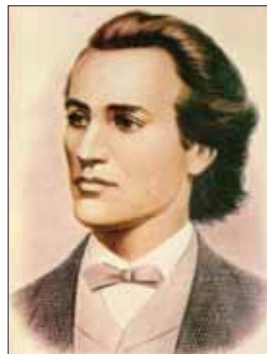
La mij-loc de co-dru des Toa-te pă-să-ri-le ies, Din hu-
ceag de a-lu-niș La vo-io-sul lu-mi-niș, Lu-mi-
niș de lîn-gă bal-tă, Ca-re-n tres-ti-a î-nal-tă, Le-gă-
nin-du-se din un-de, În a-dîn-cu-i se pă-trun-de Și de
lu-nă, și de soa-re, Și de pă-sări că-lă-toa-re, Și de
lu-nă, și de ste-le, Și de zbor de rîn-du-ne-le.

► Află mai mult

Mihai Eminescu este poetul nostru național (poetul reprezentativ al neamului românesc).

Poezia eminesciană îndeamnă la reflecții despre destinul omului, despre universul cosmic, elogiază trecutul măreț al neamului. Eminescu este și poetul naturii, al dragostei.

Muzicalitatea este trăsătura distinctivă a versului eminescian. Multe poezii eminesciene au fost transpuse pe muzică. Compozitori din diferite perioade s-au inspirat din opera eminesciană, recurgînd la diferite genuri, de la serenadă la lucrări de amploare: operă, balet, muzică simfonică. Bunăoară, Eugen Doga a compus baletul „Luceafărul”, inspirat din poemul eminescian cu același nume.

Mihai Eminescu

1. Definește noțiunea *cîntec liric*.

2. Audiază și interpretează cîntecul liric „La mijloc de codru des”.

3. Numește alte poezii lirice ale lui Mihai Eminescu, care au servit drept sursă de inspirație pentru compozitori.

4. Argumentează lirismul poeziei poetului.

Romanța

Romanța reprezintă o compoziție muzicală vocală cu acompaniament instrumental simplu, avînd un conținut liric, sentimental și o linie melodică de o expresivitate deosebită.

Romanțele sînt accesibile, ușor de reținut și se bucură de mare faimă mai ales în rîndurile melomanilor, alături de muzica populară. Începînd cu secolul al XVI-lea, capătă o largă răspîndire în toate țările Europei.

Spre deosebire de cîntec, pentru romanța este specifică o legătură mult mai strînsă dintre textul poetic și melodie. Versurile romanțelor redau aspecte de viață, în care dragostea ocupă un loc aparte. Din secolul al XIX-lea, romanța devine unul dintre cele mai importante genuri vocale.

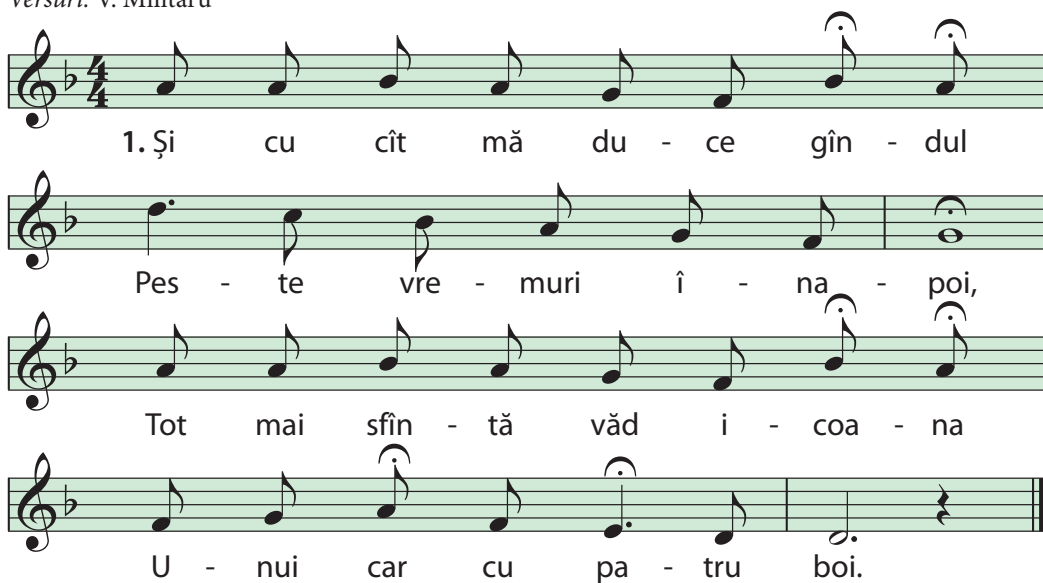
În căutare de noi mijloace plastice și de îmbogățire a lor, compozitorii au apelat frecvent la creația poetică clasică, creînd adevărate capodopere ce reprezintă genul romanței vocale. Franz Schubert, Robert Schumann, Johannes Brahms, Charles Gounod, Edvard Grieg, Mihail Glinka, Piotr Ilici Ceaikovski, Serghei Rahmaninov sînt doar cîțiva dintre marii compozitori care au compus romanțe devenite celebre.

În patrimoniul culturii muzicale românești există numeroase românețe avînd melodii apropiate de sufletul oamenilor. Astfel, cunosc o largă răspîndire românețele pe versurile lui Mihai Eminescu, cum ar fi, de exemplu: „Somnoroase păsărele” (muzica de Th. Flondor), „O, dacă n-ai nimic a-mi spune” (muzica de G. Musicescu).

Multe dintre ele, bunăoară: „Pe lîngă plopîi fără soț”, „Mai am un singur dor”, „Ce te legeni, codrule...”, „Și dacă ramuri bat în geam...”, au devenit cîntece populare, autorii melodiilor fiind trecuți în anonimat. Tot așa a fost să se întîmple și în cazul romanței pe versurile poetului Vasile Militaru „Car frumos cu patru boi”.

Car frumos cu patru boi

Versuri: V. Militaru

1. Și cu cît mă du - ce gîndul
Pes - te vre - muri î - na - poi,
Tot mai sfin - tă văd i - coa - na
U - nui car cu pa - tru boi.

1. Și cu cît mă duce gîndul
Peste vremuri înapoi,
Tot mai sfîntă văd icoana
Unui car cu patru boi.	4. Se-opintesc în jug plăvanii,
Iar din colbul de pe drum,
Pe sub car și pe de-alături
Se ridică nori de fum.
2. Uite-l cît de-ncet coboară,
Încărcat cu galbeni snopi,
Pe drumeagul de pe culme,
Străjuît de-un șir de plopî!	5. Și-acum, iată-l, trece-agale
Pe-o oglindă de pîrîu;
Viu răsfrînge fundul apei
Și plăvani, și car cu grîu.
3. Scîrțîie din osii carul,
Iar în snopii lui de grîu
Stă proptit în furcă tata,
Îngropat pînă la brîu.	6. Într-un lan înalt de mături
Vîntul fișîie prin foi;
Ce n-aș da să-ți fiu pe-alături,
Car frumos cu patru boi!

În Republica Moldova în genul romanței, cu precădere pe versurile lui M. Eminescu s-au afirmat mai mulți compozitori, cum ar fi: Eugen Doga, Constantin Rusnac, Tudor Chiriac, Teodor Zgureanu, Ion Aldea-Teodorovici, Eugen Coca, Alexei Stîrcea, Vasile Zagorschi, Iulia Țibulschi, Zlata Tcaci, Marian Stîrcea ș.a.

A devenit o tradiție desfășurarea în țara noastră a Festivalului-concurs al romanței „Crizantema de Argint”. În cadrul acestui festival anual sînt prezentate cele mai selecte voci și compoziții aparținînd genului. „Romanța noastră românească [...] este cea mai frumoasă parte a sufletului neamului”, afirmă Artistul Poporului Mihai Munteanu.

Olga Ciolacu și Mihai Munteanu interpretînd o romanță la Festivalul „Crizantema de Argint”

1. Învăță și interpretează expresiv romanța „Car frumos cu patru boi”.

2. Audiază romanța „Mai am un singur dor” pe versurile lui Mihai Eminescu. Comentează mesajul acestei lucrări muzicale.

3. Definește genul de romanță.
4. Informează-te din surse suplimentare și scrie un referat cu genericul: „Romanța – cîntec de dragoste și dor”.

Liedul

Liedul (din germ. *lied* „cîntec”) reprezintă o lucrare pentru voce acompaniată de un instrument, de cele mai dese ori – de pian. Melodiile liedurilor sînt inspirate de texte literare lirice sau de poeme, care determină caracterul melodiei și al formei muzicale.

Precursori ai liedului au fost cîntecele populare. În calitate de gen al muzicii vocale culte, liedul se afirmă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea-începutul secolului al XIX-lea, în creația compozitorilor clasici Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven. Însă liedul s-a desăvîrșit ca gen și ca formă în lucrările compozitorilor epocii romantice Franz Schubert, Robert Schumann, Felix Mendelssohn-Bartholdy, Franz Liszt, Richard Wagner, Johannes Brahms ș.a. Poemele scrise de Goethe, Heine, Schiller au conferit liedului o expresivitate muzicală de excepție.

Cel mai cunoscut autor de lieduri este considerat Franz Schubert, care a compus peste 600 de creații de acest gen. Un exemplu minunat de lied îl reprezintă lucrarea „Păstrăvul”.

Păstrăvul

Versuri: D. Schubart

Allegretto quasi andantino

Muzică: Fr. Schubert

În a - pa cea cu - ra - tă Din - tr-un pî - rîu zglo - biu, Tre-
cea ca o să - gea - tă Un păs - trăv ar - gin - tiu. Șe -
deam pri - vind iz - vo - rul Și - a - tît de drag mi - e - ra Să
văd cum peș - ti - șo - rul În a - pă se scăl - da, Să
văd cum peș - ti - șo - rul În a - pă se scăl - da.

1. În apa cea curată
Dintr-un pîrîu zglobiu,
Trecea ca o săgeată
Un păstrăv argintiu.
Ședeam privind izvorul
Și-atît de drag mi-era
Să văd cum peștișorul
În apă se scâldea. } *bis*

2. Dar un pescar, hoțeste,
Ascuns lîngă izvor,
Pîndea cum micul păstrăv
Zburda neștiutor.
Gîndeam că pîrîiașul
Cît limpede va fi,
Cu undița, vrăjmașul
Nu-l poate-ademeni. } *bis*

1. Cercetează linia melodică a liedului „Păstrăvul”. Prin audiere, determină ce deosebire există între lied și cîntecul obișnuit.

2. Comentează rolul acompaniamentului instrumental al liedului.

3. Memorează prin fredonare melodia liedului „Păstrăvul”.
4. Creează un acompaniament ritmic la melodia liedului „Păstrăvul”. Fredonează melodia acompaniindu-te ritmic.

Simbioza muzicii cu poezia epică

Poezia epică a constituit întotdeauna un teren propice pentru muzică. În Grecia antică, de exemplu, se bucurau de mare succes povestirile în versuri, ce dezvăluiau chipul fizic și moral al unor personaje, faptele eroice săvârșite de acestea, trăirile lor sufletești. Declamarea versurilor era, de obicei, însoțită de cîntec sau de interpretarea muzicală la liră. Această tradiție a grecilor antici s-a răspîndit și la alte popoare, ajungînd să se păstreze pînă în zilele noastre.

Genurile muzicale care recurg la textul poeziei epice sînt **balada**, **cantata** și **oratoriul**.

1. Audiază balada „Miorița” în versiunea interpretată de Nicolae Sulac – Artist al Poporului din Republica Moldova.

2. Selectează versurile din balada populară „Miorița”, în care sînt caracterizate personajele principale.
3. Organizați o declamație a fragmentelor din balada „Miorița” pe fundal melodic.

Balada „Miorița”

Nemuritoarea baladă „Miorița” este unul dintre cele mai de seamă monumente ale folclorului românesc. Ea a luat naștere în zona Carpaților și reprezintă o sinteză a spiritualității noastre. Fiind o creație populară, balada „Miorița” abordează teme ce se referă la problema eternă a raportului ființei umane cu sine însăși și cu lumea care o înconjoară.

Mihail Sadoveanu remarcă: „Între toate aceste rămășițe ale trecutului (...) este una care se ridică prin arta ei fină și prin simțămîntul ei pătrunzător așa de sus, încît, cu drept cuvînt, ne putem întreba dacă i se poate găsi pereche în alte literaturi populare și dacă chiar literatura cultă, în infinitele-i variații, a realizat vreodată un mic poem așa de armonicos și de artistic. E vorba de acel minunat cîntec bătrînesc, publicat în veacul trecut de Vasile Alecsandri și care se cheamă *Miorița*”.

Balada reprezintă o specie a genului epic ce relatează în versuri subiecte diverse, în care predomină eroicul, fantasticul, legendarul.

Miorița (fragment)

Pe-un pi - cior de plai, le, le, le - le - le, le, le,
le, le, Pe-o gu - ră de rai le, le
le, le, le, le, le, le, le la - tă vin în
ca - le, le, le, le, le, le, le
Se co - bor la va - le le, le, le, le, le, le.

Trei turme de miei
 Cu trei ciobănei.
 Unu-i moldovean,
 Unu-i ungurean
 Și unu-i vrîncean.
 Iar cel ungurean
 Și cu cel vrîncean,
 Mări, se vorbiră
 Și se sfătuiră
 Pe l-apus de soare
 Ca să mi-l omoare
 Pe cel moldovean,
 Că-i mai ortoman,
 Ș-are oi mai multe
 Mîndre și cornute,
 Și cai învățați
 Și cîini mai bărbați!
 Dar cea Mioriță,
 Cu lîină plăviță,
 De trei zile-ncoace,
 Gura nu-i mai tace,
 Iarba nu-i mai place.
 – Mioriță laie,
 Laie, bucălaie,
 De trei zile-ncoace,
 Gura nu-ți mai tace!
 Ori iarba nu-ți place,
 Ori ești bolnăvioară,
 Drăguță Mioară?
 – Drăguțule bace!
 Dă-ți oile-ncoace,
 La negru zăvoi,
 Că-i iarba de noi
 Și umbra de voi.
 Stăpîne, stăpîne,
 Îți cheamă ș-un cîine,
 Cel mai bărbătesc
 Și cel mai frățesc,
 Că l-apus de soare

Vor să mi te-omoare
 Baciul ungurean
 Și cu cel vrîncean!
 – Oiță bîrsană,
 De ești năzdrăvană
 Și de-o fi să mor
 În cîmp de mohor,
 Să-i spui lui vrîncean
 Și lui ungurean
 Ca să mă îngroape
 Aice pe-aproape,
 În strunga de oi,
 Să fiu tot cu voi...

Variantă înregistrată de Vasile Alecsandri
 și inserată în culegerea *Poezii populare*.
Balade (Cîntece bătrînești) (1852)

Ion Irimescu. *Pastorală*

Ion Macovei.

Oratoriul „Miorița”

Balada populară „Miorița”, descoperită de Alecu Russo și publicată pentru prima dată de Vasile Alecsandri, a constituit o sursă de inspirație pentru scriitori, compozitori și artiști plastici. Din nemuritorul vers al baladei s-a inspirat compozitorul **Ion Macovei**, compunând oratoriul „Miorița”. Drept rezultat al talentatei creații, compozitorul a fost distins, în 1989, cu Premiul de Stat.

Oratoriul este o lucrare vocal-simfonică de mare amploare, scrisă pe o temă dramatică, pentru soliști, cor și orchestră, fiind destinată interpretării în concert.

Conceput pentru soliști, cor și orchestră simfonică, oratoriul „Miorița” reprezintă o compoziție monopartită mare, care include aproape în întregime textul baladei. Personajele din oratoriu se deosebesc după timbrul vocii: *Miorița* – soprană; *Ciobănașul* – tenor; *Mama* – mezzosoprană. Este expusă o gamă de teme muzicale cu caracter diferit, dominate de cele din folclorul muzical național.

Prin varietatea mijloacelor muzicale folosite, compozitorul a izbutit să redea profunzimea sentimentelor umane: dragostea de plaiul natal, de măicuță, de viață.

1. Audiază fragmentele muzicale din oratoriul „Miorița”, consonante eroilor principali.

2. Comentează modalitatea prezentării personajelor din oratoriul „Miorița”.
3. Caracterizează multitudinea sentimentelor redade de compozitorul Ion Macovei în oratoriul „Miorița” și numește mijloacele muzicale utilizate.

4. Intonează fragmentele propuse mai jos. Ce imagini sugerează aceste pasaje?

Oratoriul „Miorița”

(fragment)

Muzică: I. Macovei

Moderato
mf

Pe-un pi-cior de plai, Pe-o gu-ră de rai, la - tă vin în ca - le,

Se co-bor la va - le Trei tur-me de miei Cu trei cio-bă - nei.

Andante p
- Dră-gu - Țu - le ba - ce! Dă - ți o - i - le-n - coa-ce

piu mosso giocoso
La ne - gru ză-voi, Că-i iar-ba de noi Și um-bra de voi

1. La ne-gru ză-voi, 2. La ne-gru ză-voi

Valențele expresive ale vocii omenești

Misterul artei muzicale se manifestă, de fapt, în vocea umană. Din timpuri străvechi, omul a intuit forța ei magică și a folosit-o pentru a se adresa zeilor. De atunci și până în zilele noastre, oamenii valorifică mereu potențialul spiritual și artistic al vocii.

Grație calităților individuale, vocea ne încântă, fiindcă este deopotrivă fragilă sau detunătoare, imprevizibilă sau monotonă. Ea întotdeauna este capabilă să emoționeze în cel mai direct mod. Acest fenomen acustic stă la baza tuturor genurilor muzicale.

Dorința de a cânta trăiește vie în fiecare dintre noi. Însă nu despre oricare se poate afirma că este cântăreț. Acest „instrument” natural – vocea –, pe care-l posedăm cu toții, este foarte complicat.

Pentru cântărețul de profesie sînt caracteristice următoarele calități: buna stăpînire a respirației, a emiterii vocii și supleței ei, dicțiunea clară a sunetelor limbii (materne sau străine). Pe lângă acestea, se cere formată o tehnică specială a culturii vocale. Un cântăreț profesionist învață să-și folosească vocea tot așa cum interpreții la instrumente exersează sistematic, perfecționîndu-și deprinderile tehnice.

În funcție de gen, se disting: **(a) voci bărbătești** și **(b) voci feminine**.

Ținînd cont de înălțimea sunetelor (de la cel mai grav și pînă la cel mai acut, care pot fi emise în mod natural, fără plus de efort), se deosebesc următoarele tipuri de voci:

- **bas** – registrul cel mai de jos al vocii bărbătești;

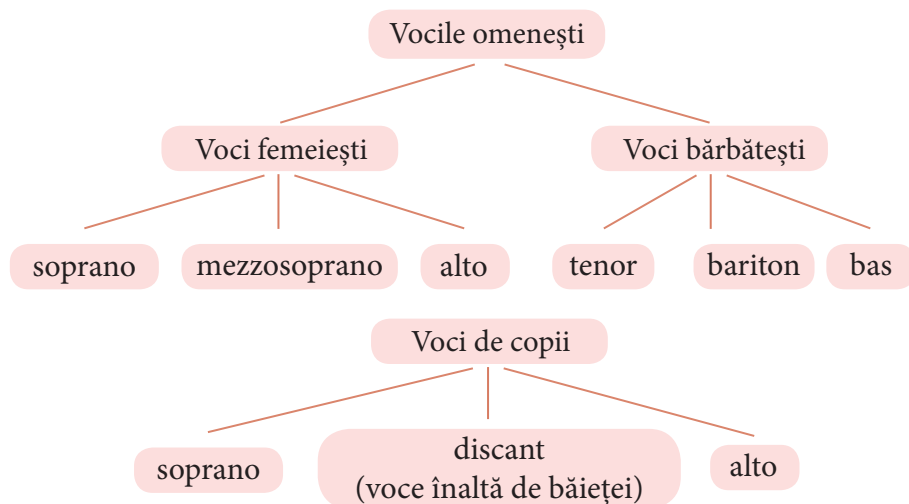
- **tenor** – registrul cel mai înalt al vocii bărbătești;
- **bariton** – voce bărbătească intermediară între tenor și bas;
- **altistă (alto)** – voce femeiească cu registru grav, de jos;
- **soprană (soprano)** – voce femeiească cu registrul cel mai înalt.

Din acest punct de vedere, vocile copilărești (de pînă la 11-13 ani) se împart în:

a) soprano – vocile cele mai înalte de fete și băieți;

b) alto – vocile cu timbru grav de fete și băieți.

Vocile înalte de băieți se mai numesc și **discanți**.

1. Studiază surse suplimentare și completează informația de la rubrica „Află mai mult”.

► Află mai mult

Maria Bieșu

Maria Bieșu a fost o cîntăreață de operă (soprană), solistă a Teatrului Național de Operă și Balet, supranumită Primadona Operei Naționale.

Talentul muzical și dragostea de cîntec le-a moștenit de la mama sa, neîntrecută cîntăreață din sat (Volintiri, raionul Ștefan-Vodă).

Măiestria artistică a cîntăreței a făcut ca teatrul să pregătească un repertoriu special pentru ea. Vocea de o rară frumusețe a fost admirată de publicul marilor teatre de operă din lume.

Maria Bieșu a inaugurat Festivalul Internațional al Vedetelor de Operă și Balet „Invită Maria Bieșu” (1990). Chișinăul este în fiecare an timp de cîteva săptămîni un centru al muzicii de operă cu artiști celebri din toată lumea.

Maria Bieșu (soprană)

După decesul cîntăreței, festivalul îi poartă numele, fiind unul din simbolurile culturii din țara noastră.

Maria Bieșu a fost și o iscusită interpretă de muzică folclorică.

Mihai Munteanu

Artist al Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, tenor, unul dintre cei mai apreciați cîntăreți de muzică clasică din lume. Posedă o frumoasă voce cu multe nuanțe timbrale. Aceasta îi permite să realizeze cele mai reprezentative roluri în operele clasice și cele contemporane.

Artistul este, de asemenea, un inegalabil interpret al romanței.

Maestrul s-a remarcat și ca pedagog de canto, transmițînd bogata experiență viitorilor cîntăreți.

Mihai Munteanu ne reprezintă neamul precum și alți interpreți de seamă.

Mihai Munteanu (tenor)

Ion Paulencu

Solist al Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, bas, distins cîntăreț de muzică clasică și folclorică.

Marea dragoste de muzică l-a făcut să îmbrățișeze profesia de interpret după ce practicasese un șir de alte profesii. Calitățile vocale bogate îi permit să interpreteze variate roluri din creațiile de operă clasice și contemporane.

Maestrul se dedică în întregime muzicii. Promovează folclorul autentic, interpretînd doine, balade, colinde etc. din propria colecție. Cîntă la 15 instrumente muzicale populare: caval, fluier, tilincă, ocarină, cimpoi etc. A inaugurat Ansamblul etnofolcloric „Bucovina”. Activează ca moderator al unei emisiuni radiofonice cu tematică folclorică.

Ion Paulencu este un distins pedagog de canto.

Ion Paulencu (bas)

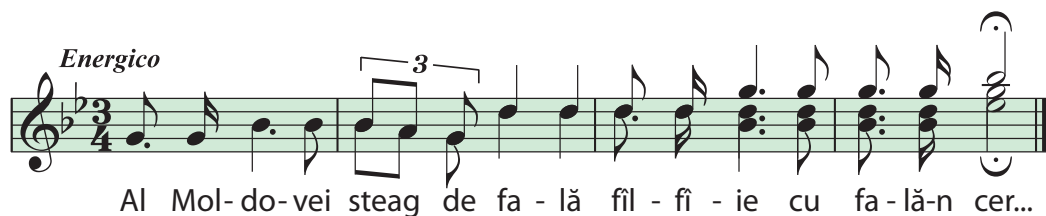
Ciprian Porumbescu.

Cantata „Altarul mănăstirii Putna”

Cantata „Altarul mănăstirii Putna” de **Ciprian Porumbescu** este una dintre cele mai valoroase cantate compuse de un compozitor român în secolul al XIX-lea.

Cantata este o lucrare amplă, solemnă, concepută pentru voci-solo, cor și orchestră, asemănătoare cu oratoriu, avînd un subiect mai puțin dezvoltat.

Autorul a folosit ca text literar balada cu aceeași denumire a lui Vasile Alecsandri. Atmosfera gravă în care se desfășoară acțiunea este sugerată de o introducere instrumentală, urmată de o linie melodică impresionantă a vocilor de bas (care anunță scopul adunării) și de o melodie sprintă, tinerească, în ritm de marș:

După ce se instalează liniștea, buciumul semnalează sosirea lui Ștefan cel Mare. Prezența marelui domnitor este marcată de un episod melodic folcloric ce evoluează *crescendo* pînă la punctul culminant al compoziției, cînd e ridicată în slavă forța nebiruitoare a arcașilor Moldovei.

Domnitorul cheamă ostașii săi să-și încordeze arcurile și să se întrecă cu el la alegerea pămîntului unde va fi zidit lăcașul care va deveni locul odihnei sale de veci. Melodia este energică și mobilizatoare. „Altarul mănăstirii Putna” este o lucrare dramatică, bine încheată ca formă, străbătută de melodii răscolitoare, izvorîte din intonații populare.

Mănăstirea Putna

1. Audiază cantata „Altarul mănăstirii Putna” și identifică fragmentul în care arcașii lui Ștefan cel Mare ținesc spre locul odihnei de veci a domnitorului.

2. Caracterizează starea de spirit a oștenilor exprimată prin muzica cantatei „Altarul mănăstirii Putna”.
3. Învăță și interpretează expresiv cîntecul popular „La moartea lui Ștefan cel Mare”.

► Află mai mult

Ciprian Porumbescu, supranumit „cîntecul sufletului românesc”, a fost o erupție de vulcan a geniului pe firmamentul muzicii naționale. A trăit o viață scurtă, doar 29 de ani, dar a creat valori ce dăinuie peste timp. Opera sa, numărînd aproximativ 250 de lucrări în

diverse genuri muzicale, l-a păstrat nemuritor în conștiința neamului românesc. Cele mai cunoscute opere ale faimosului compozitor sînt: „Baladă pentru vioară”, „Rapsodia română pentru orchestră”, „Altarul mănăstirii Putna”, „Crai nou”, „La malurile Prutului”, „Inimă de român”, „Oadă ostașilor români” etc.

A fost un mare patriot. Cuprins de dragostea pentru valorile neamului românesc, a participat la festivitățile dedicate celei de-a 400 aniversări de la zidirea mănăstirii Putna alături de Mihai Eminescu, Ioan Slavici și alți înflăcărați patrioți. Atunci, tînărul Ciprian Porumbescu a uimit asistența cu minunata interpretare la vioară a propriilor compoziții. Talent complex, cu multă dragoste pentru frumos, înzestratul muzician a fost și poet, folclorist, publicist, autor de manuale școlare de muzică.

Ciprian Porumbescu
(1853–1883)

La moartea lui Ștefan cel Mare

$\text{♩} = 69$

1. Cînd e-ra să moa-ră Ște - fan Mul - tă ja-le-a fost în ța - ră
Și la pa-tul lui de moar-te Toți bo-ie-rii se-a - du - na - ră,
Și la pa-tul lui de moar-te Toți bo-ie-rii se-a - du - na - ră.

2. Tristă-i mănăstirea Putna,
Porțile deschise-așteaptă
Strălucit comvoi ce vine
Și spre ea încet se-îndreaptă. } *bis*

3. Este Ștefan, azi străbate
Cel din urmă drum prin țară
Dar pe unde trece-acuma
În mareața zi de vară. } *bis*

4. Tristă-i mănăstirea Putna,
Mii de clopote dau veste,
Ștefan-Vodă al Moldovei,
Ștefan-Vodă nu mai este. } *bis*

5. Plînge dealul, plînge valea,
Plîng pădurile bătrîne
Și poporu-n hohot plînge
Cui ne lași pe noi, stăpîne? } *bis*

6. Eu vă las în grijă mare
Idealul meu cel Sfînt:
Să stați strajă la hotare,
Să păziți acest pămînt. } *bis*

7. S-arătăm prin fapta noastră
Tututor necontenit,
Că prin neamul său în lume
Ștefan-Vodă n-a murit. } *bis*

Simbioza „muzică-cuvînt” în cultul religios

Muzica sacră

Muzica sacră ocupă un loc important în viața spirituală a comunității umane. Ea răsună în lăcașele sfinte, în sălile de concert, la radio și la televiziune.

Muzica sacră este muzica interpretată în biserică și destinată ofierii serviciului divin.

Există creații care în serviciul divin joacă un rol primordial. De exemplu, în cultul religios ortodox este indispensabilă *liturghia*, slujbă ce se săvârșește în fiecare duminică dimineața și în zilele marilor sărbători. Ea este alcătuită din numeroase cîntări. O cîntare importantă a liturghiei este rugăciunea „Tatăl nostru”, model de rugăciune dat de Mîntuitorul Iisus Hristos ucenicilor săi.

Tatăl nostru

Muzică: A. Pann

Ta - tăl nos- tru ca - re - le ești în ce - ruri, Sfin-
teas - că - se nu - me - le Tău, Vi - e îm - pă - ră - ți - a Ta,
Fa - că - se vo - ia Ta Pre - cum în cer, — a - șa și pre pă - mînt.
Pîi - nea noas - tră cea spre fi - în - ță dă - ne - o no - uă as-
tăzi Și ne iar-tă no-uă gre-șă - le - le noas - tre Pre-cum și noi ier-

tăm gre - și - ți - lor noș - tri, Și nu ne du - ce pre noi în is -

pi - tă, Ci ne iz-bă - veș - te de cel vi - clean.

Sfinte Dumnezeule

Moderato

Sfin - te Dum - ne - ze - u - le, Sfin - te Ta - re,

Sfin - te făr' de moar - te Mi - lu -

ieș - te - ne pre noi.

Colindul

Colindul, specie a folclorului muzical, a fost cunoscut încă în Antichitate. Folcloristul Constantin A. Ionescu menționa: „Colinda reprezintă una dintre trăsăturile fundamentale ale spiritualității umane, îndeplinind o înaltă funcție etică...” Odată cu apariția creștinismului în registrul colindelor cu subiect mitologic intră colindele ce au conținut religios.

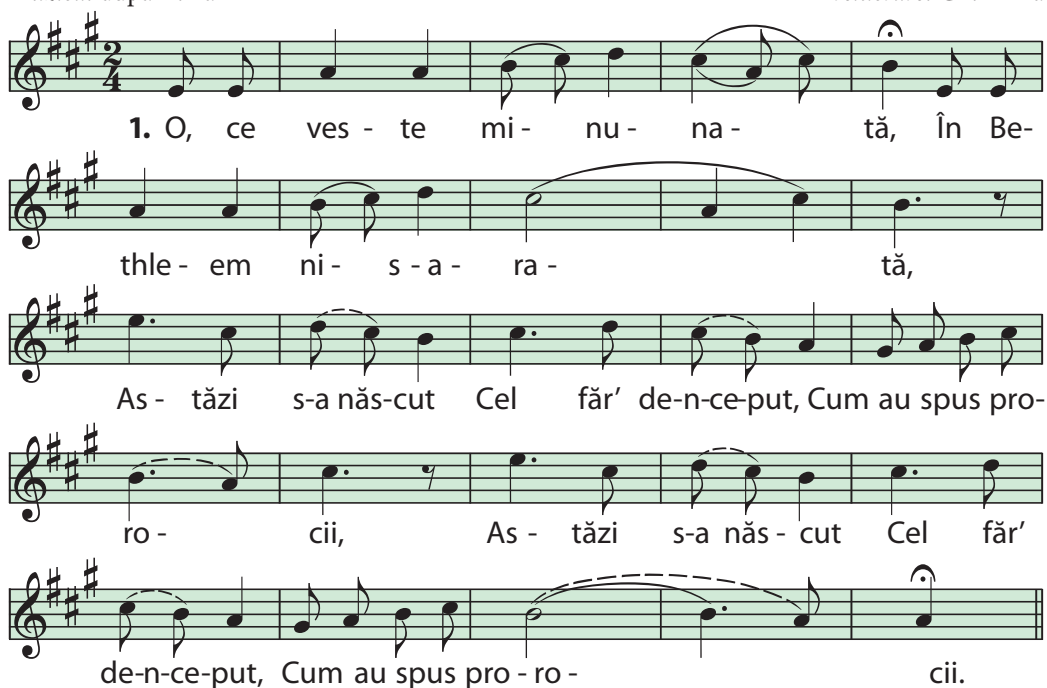
Colindul este un cântec tradițional pe teme diverse, cântat la sărbătorile de Crăciun și de Anul Nou de cete de copii, de flăcăi sau de adulți.

Colindul „O, ce veste minunată” este considerat, pe bună dreptate, unul dintre cele mai valoroase colinde în care se prevestește nașterea Domnului Iisus Hristos. Melodia lui gingașă și curgătoare a servit ca sursă de inspirație pentru mulți compozitori, fiind prelucrată pentru cor în diferite variante.

O, ce veste minunată

Muzică: după A. Pann

Prelucrare: Gh. Dima

1. O, ce ves - te mi - nu - na - tă, În Be-
thle - em ni - s - a - ra - tă,
As - tăzi s-a năs-cut Cel fără' de-n-ce-put, Cum au spus pro-
ro - cii, As - tăzi s-a năs - cut Cel fără'
de-n-ce-put, Cum au spus pro - ro - cii.

2. Că la Bethlehem Maria,
Săvîrşind călătoria,
Într-un mic sălaş
Lîng-acel oraş,
A născut pe Mesia.

3. Pe fiul în al său nume
Tatăl L-a trimis în lume
Să se nască
Şi să crească,
Să ne mîntuiască.

1. Interpretează colinde de Crăciun şi de Anul Nou care se cîntă în localitatea ta.

2. Scrie un eseu cu titlul: „Colindul – obicei străvechi şi sfînt”.

Cîntecul pascal

Paştele este cea mai importantă sărbătoare creştină. Ea aparţine sufletului, căci ne apropie de Dumnezeu. Ca să fie trăită cu deosebite emoţii, se interpretează cîntece cu mesaj biblic.

Aceste cîntece sînt intonate în Săptămîna Patimilor (ultima săptămîină înainte de Paşti) şi povestesc despre patimile lui Hristos. Dar se cîntă mai ales în Săptămîna Luminată (după Paşti), acestea avînd un mesaj de vestire a Învierii Domnului.

Hristos a înviat

Muzică: după G. Musicescu

f

Hris - tos a în - vi - at — din morți, Cu
moar - tea pre moar - te căl - cînd Și ce - lor din mor -
mîn - turi Vi - a - ță dă - ru - în - du - le.

1. Comentează semnificațiile cîntărilor religioase în desfășurarea serviciului divin cu prilejul sărbătorilor creștine: de Crăciun, de Paște, Înălțarea Domnului etc.

Paolo Veronese. Învierea lui Hristos

- Formele de realizare a simbiozei **muzicii** cu **literatura** cuprind o diversitate foarte mare de genuri muzicale – de la cîntecele de leagăn și pînă la mărețele spectacole de operă și balet.
- Colaborarea muzicii cu literatura contribuie benefic la îmbogățirea lor reciprocă. Îmbinîndu-se cu muzica, poezia obține o nouă forță de expresie caracterizată de o acțiune mult mai profundă asupra interpretului și a ascultătorului.
- Nu orice gen de literatură se poate asocia cu muzica. Cele mai potrivite pentru o asemenea simbioză s-au dovedit a fi **poezia lirică** și **poezia epică**.
- Cîntecul popular reflectă o întreagă gamă de sentimente și gînduri: bucurie, tristețe, dor, jale, revoltă, speranță etc. Cîntecele și poeziile populare sînt veșminte firești în care poporul își îmbracă chipurile și idealurile sale.
- Genurile apărute din simbioza muzicii cu literatura, la care s-a făcut referință în acest capitol, sînt genuri vocale și vocal-instrumentale. Asocierea muzicii cu genurile literare este prezentă și în muzica instrumentală (despre aceasta veți afla în cadrul unei teme speciale din clasa a VI-a).

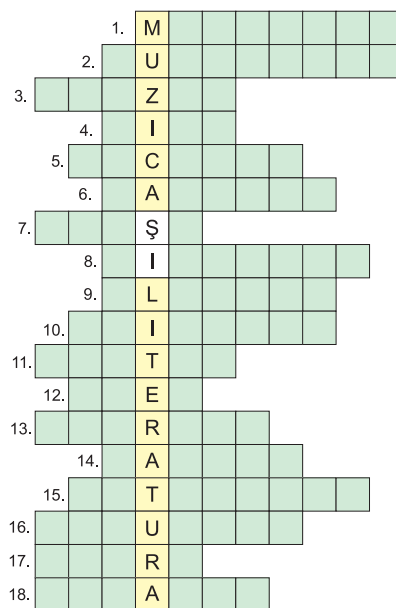
Jacob Bouttats. *Orfeu și animalele*

Orfeu (în mitologia greacă), poet și muzician. Protejat de Apollon, care i-a dăruit lira sa, cu al cărui cîntec reușea să îmblînzească fiarele, să miște pietrele, să urnească din loc arborii. Este considerat simbol al poeziei lirice. Legenda lui Orfeu a inspirat numeroși scriitori, artiști plastici, muzicieni.

Autoevaluare

- **Argumentează** necesitatea simbiozei muzicii cu literatura prin prisma evoluției istorice a acestor două genuri de artă.
- **Enumeră** genurile muzicale apărute ca rezultat al raportului muzicii cu literatura.
- **Explică** noțiunea de *cîntec popular*.
- **Exemplifică** prin cîteva specii și genuri fuziunea muzicii cu poezia lirică, cu poezia epică.
- **Definește** noțiunile: *cîntec liric, baladă, oratoriu, cantată*. Exemplifică fiecare dintre genurile muzicale definite.
- **Numește** opere de valoare generate de simbioza celor două arte.
- **Reprodu** pe caiet grila de mai jos și completează-o:
 1. Cunoscut cîntăreț de operă din Republica Moldova (tenor).
 2. Compozitor român, autorul muzicii cîntecului liric „La mijloc de codru des” pe versuri de Mihai Eminescu.
 3. Operă literară în versuri.
 4. Instrument muzical străvechi întrebuințat la acompaniere atunci cînd se recitau poeme.
 5. Compozitor moldovean, autor al muzicii oratoriului „Miorița”.
 6. Gen vocal-instrumental de proporții constituit din 6-12 numere muzicale.
 7. Voce de soprană, primadona Teatrului Național de Operă și Balet din Chișinău.
 8. A scris versurile romanței „Car frumos cu patru boi”.
 9. A compus muzica romanței „Somnoroase pășărele”.
 10. Poet național al tuturor românilor, poezia căruia este intonată în cîntece și romanțe.
 11. Cel mai răspîdit gen de muzică vocală.
 12. Creație vocală cu acompaniament instrumental, scrisă pe un text liric.
 13. Cea mai cunoscută baladă populară românească.
 14. Creație epică în versuri.
 15. Autorul versurilor Imnului de Stat al Republicii Moldova.
 16. Cunoscut autor de muzică, a compus peste 600 de lieduri.
 17. Cel mai renumit poet din Republica Moldova.
 18. Gen de muzică vocal-lirică.

Muzica și teatrul

*Teatrul este o școală
unde înveți râzînd voios...*

Vasile Alecsandri

Arta muzicală și arta teatrală

Teatrul este arta prezentării în fața unui public a unei acțiuni după anumite reguli, fiind jucată de actori (spectacol). Arta teatrală îmbină elemente ale mai multor genuri de artă cum ar fi *muzica, coregrafia, literatura, oratoria* (arta vorbirii) etc.

Arta muzicală și arta teatrală se înrudesesc în îndepărtata istorie a omenirii. Încă din vremuri imemorabile umanitatea a utilizat jocul teatral. Fiind înconjurați de forțe pe care nu le înțelegeau, oamenii atribuiău lucrurilor și fenomenelor imaginea unor zeități atotputernice și organizau în cinstea lor diferite ceremonii magice¹. Ele erau practicate, potrivit unor „scenarii”, cu implicarea muzicii, dansului, măștilor, de „interpreți” (bărbați, femei, copii) anume aleși. Aceste rituri² s-au imortalizat în tradițiile și obiceiurile populare cu caracter teatral. Drept exemplu poate servi dansul „Paparudele” de chemare a ploii în timp de secetă.

Arta muzicală este prezentă număidecît și în teatrul antic. De exemplu, în Grecia antică fără cîntul coral nu se concepea spectacolul. La începuturi, în teatru exista un singur personaj – corul, care cînta, mima³ subiectul spectacolului. Cu timpul, din cor s-a detașat un actor (mai tîrziu 2 sau 3 actori), care intra în dialog cu acest cor. În Roma antică muzica instrumentală sau vocală acompania declamația actorilor. Romanii aveau convingerea că muzica îndrumă spre armonie și frumusețe spirituală.

Muzica și teatrul sînt parte integrantă a vieții de zi cu zi și în perioadele istorice următoare. Așadar, muzica este prezentă atît la ceremoniile de la curtea regească, cît și la serbările populare. Totodată, în reprezentațiile teatrale muzica, ritmată sau melodioasă, interpretată cu vocea sau la diferite instrumente muzicale, este parte integrantă a spectacolului.

Odată cu dezvoltarea religiei creștine, arta muzicală și cea teatrală au o strînsă legătură cu biserica. Cîntul devine expresia atotputerniciei creștine. Însă cîntarea bisericească, parte din ceremonia liturgică, este nu numai un prilej de reculegere,

¹ *Magic* – care ține de *magie*: procedeu de invocare a forțelor supranaturale spre a produce minuni.

² *Rit* – veche credință religioasă.

³ A *mima* – a interpreta un rol prin mimică și gesturi.

dar și unul de plăcere artistică. Astfel, ia naștere muzica religioasă utilizată adesea și în spectacolele cu subiect biblic cum ar fi, bunăoară, raiul și iadul.

Mai târziu, muzica populară și cea religioasă devin surse de inspirație pentru *muzica cultă* (savantă, clasică) – totalitatea compozițiilor proprii oamenilor de creație din domeniul artei muzicale. De-a lungul secolelor în muzica cultă se nasc variate genuri muzicale – simfonia, opera, baletul etc. –, care apoi au contribuit la dezvoltarea **teatrului muzical**.

1. Ce genuri de artă se îmbină în arta teatrală? Argumentează unitatea lor în spectacole.
2. Descrie un obicei popular–reprezentatie teatrală, ce se întâlnește în localitatea ta. Explică originea acestuia, după ce ești consultat de cei maturi.
3. Identifică importanța muzicii în teatrul unor civilizații antice.
4. Explică legătura artei muzicale și a celei teatrale cu religia creștină.
5. Argumentează că muzica și teatrul sînt parte integrantă a vieții cotidiene actuale.

6. Audiază sau vizionează selecțiuni din muzica cultă, de exemplu: uvertura la opera „Carmen”, „Marșul toreadorului”, „Habanera”, „Corul băieților” de compozitorul francez Georges Bizet, și expune-ți impresiile.

Muzica pentru tragedii, comedii și drame

În Grecia antică, manifestările religioase consacrate zeilor, în special zeului Dionysos, au dat naștere reprezentațiilor teatrale. Drept personaje ale spectacolelor erau zeii, eroii mitologici. Mai târziu se pun în scenă probleme de o grandoare deosebită cum ar fi marile evenimente istorice: de exemplu, victoriile în războaie. Așa s-au născut tragediile.

Tragedia este un spectacol în care se abordează teme din istorie sau legende, cu personaje ilustre antrenate în conflicte puternice, de regulă, cu deznodămînt nefericit.

Grecii antici erau pasionați de reprezentațiile teatrale, astfel arta teatrului s-a dezvoltat în timp. Piesele care se jucau erau de trei feluri: tragedii, comedii, drame. În aceste reprezentații se îmbinau armonios elementele valoroase de spectacol: poezia, muzica, declamația, dansul. În scenă, rolul esențial îi revine corului: părțile cîntate de cor au o importanță foarte mare, depășind dialogul actorilor.

Comedia este o specie dramatică al cărei subiect și deznodămînt provoacă rîsul.

Drama este o piesă în care se redă imaginea vieții reale, pline de conflicte puternice și complexe, adesea cu elemente tragice și comice.

Secvență dintr-o tragedie muzicală de Jean-Baptiste Lully

În epocile istorice ce vor urma, creatorii de muzică cultă vor utiliza tragedia, comedia, drama în teatrul muzical. Astăzi istoria muzicii universale și naționale cunoaște nenumărate exemple de realizări muzicale celebre, în care compozitorii s-au inspirat din creații literare ce aparțin acestor specii dramatice. Bunăoară, uvertura „Egmont” de Ludwig van Beethoven, opera-comedie „Nunta lui Figaro” de Wolfgang Amadeus Mozart etc.

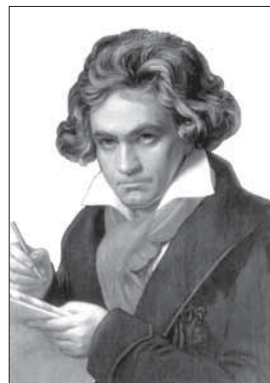
1. Amintește-ți, de la lecțiile de istorie, despre zeii venerați de grecii antici.
2. Relatează un mit (povestire fabuloasă) despre un zeu (o zeiță).
3. De ce literații și compozitorii au preluat specii dramatice din cultura antică?

Ludwig van Beethoven

Uvertura „Egmont”

Compozitorul german **Ludwig van Beethoven**, supranumit „Titanul muzicii”, a exprimat în lucrările sale muzicale aspirațiile omenirii de pace, libertate și înfrățire, considerînd că „libertatea și progresul sînt scopul artei și al vieții”.

În 1810, Beethoven finisează un ciclu de nouă lucrări muzicale, inspirate de tragedia „Egmont” a lui Goethe, mare dramaturg german, care l-a impresionat prin conținutul ei eroic. Evenimentele descrise în tragedie au avut loc în secolul al XVI-lea, cînd poporul Țărilor de Jos (astăzi:

Ludwig van Beethoven
(1770–1827)

Olanda, Belgia, Luxemburg) s-a răsculat împotriva cotropitorilor spanioli. În fruntea luptătorilor se afla contele Egmont, om îndrăzneț și perseverent. Egmont cade în luptă, dar camarazii săi de arme duc la bun sfârșit lupta începută. Drept urmare, autoritățile spaniole recunosc independența unei părți din teritoriul Țărilor de Jos. Uvertura este începutul ciclului care prezintă pe scurt subiectul tragediei.

1. Audiază cercetînd cu atenție desfășurarea discursului sonor al uverturii „Egmont” de Ludwig van Beethoven.

2. Numește mijloacele muzicale definitorii (nuanțele dinamice, ritmul, tempoul, timbrul instrumentelor etc.), folosite în uvertura „Egmont” pentru a crea imaginea personajului principal și cea a spaniolilor.
3. Comentează afirmațiile:
„Muzica este o revelație mai înaltă decît înțelepciunea și filosofia.”
(Ludwig van Beethoven)
„Prinți sînt mulți și vor mai fi, Beethoven însă este unicul pentru toate timpurile.”
(Din scrisoarea lui Beethoven adresată principelui Lihnovski)

Vodevilul

Vodevilul (din fr., nm. pr. [Théâtre du] *Vaudeville*) este o mică piesă de teatru muzical. Inițial, vodevilul desemna în muzica franceză din epoca Renașterii genul de cîntece vesele sau satirice.

Vodevilul reprezintă o primă treaptă de asociere a artei muzicale cu arta teatrală (dramatică). Spre deosebire de o piesă de teatru, în care muzica poate servi doar ca fond sonor, vodevilul presupune alternarea dialogurilor cu unele cuplete muzicale, romante și dansuri. Fiind o specie de comedie ușoară într-un act, vodevilul se apropie de opera comică. În secolul al XIX-lea își fac apariția opera-vodevil și comedia-vodevil.

În cultura muzical-dramatică românească maieștri ai vodevilului sînt dramaturgul Vasile Alecsandri și compozitorul Alexandru Flechtenmacher. Grație acestor personalități, sînt și azi cunoscute vodevilurile „Coana Chirița sau două fete și-o neneacă”, „Coana Chirița în provincie”, „Farmazonul din Hîrlău” și altele, care continuă pînă în prezent să delecteze publicul spectator din întreaga țară și de peste hotarele ei. Un exemplu tipic de vodevil este „Barbu Lăutaru”, ale cărui cuplete povestesc despre viața neîntrecutului autor de melodii lăutărești.

1. Învăță prin solfegiere și interpretează expresiv cupletele din vodevilul „Barbu Lăutaru”.

Barbu Lăutaru

(fragment)

Versuri: V. Alecsandri

Muzică: Al. Flechtenmacher

Sostenuto

mf

1. Eu sînt Bar - bu Lă - u - ta - ru,
Sta - ros - te - le și cob - za - ru, Ce-am cîn - tat pe
la dom - nii Și la mîn - dre cu - nu - nii.

2. Cobza mea a fost vestită,
Ani la rînd a fost cîstită
De boierii de pe-aici,
Ba chiar și de venetici.

3. Of, of, of, mi-aduc aminte
Viața mea de mai-nainte,
Niciun chef nu se făcea
Fără biata cobza mea.

4. Dar acum îi vai de mine,
De cînd lumea-i cu lacune,
Cobza mea nu are glas
Și pe uliță-am rămas.

5. Voi, boieri din lumea nouă,
Ziua bună vă zic vouă,
Eu mă duc, mă prăpădesc
Ca un cîntec bătrînesc.

► Află mai mult

Barbu Lăutaru a fost un cîntăreț și cobzar moldovean, care s-a bucurat de o faimă devenită legendară. Urmaș al unei vechi familii de lăutari, vestitul cobzar a fost unul din acei mari cîntăreți populari români care, prin creația și felul lor de interpretare, au contribuit la formarea și îmbogățirea muzicii populare de tip lăutăresc.

- Determină după auz modul (major sau minor) în care este scrisă melodia vodevilului „Barbu Lăutaru”. Motivează constatarea făcută.

Barbu Lăutaru

- Comentează conținutul versurilor unor strofe în parte. Ce idei și sentimente sugerează fiecare din strofele cîntate ale vodevilului „Barbu Lăutaru”?

Opera – gen al teatrului muzical

Arta teatrală și arta muzicală, aflându-se în strînsă legătură din cele mai vechi timpuri, au dat naștere teatrului muzical.

Opera este un spectacol muzical-scenic, care se desfășoară, ca și spectacolul de teatru, conform liniei de subiect, unde artiștii își fac prezența în scenă cîntînd, iar orchestra simfonică îi acompaniază.

Opera a luat naștere în Italia. Apariția ei se datorează lui Claudio Monteverdi (1567–1643), compozitor italian, care a făcut ca acest gen să capete ulterior amploare. Din Italia opera a fost adusă în Franța, apoi s-a răspîndit în întreaga Europă.

Din secolul XVII, opera a devenit cel mai cunoscut gen al teatrului muzical. La crearea spectacolului de operă își dau concursul oameni de creație din mai multe domenii ale artei. Ideea spectacolului de operă este inspirată dintr-o creație literară (poem, poveste, legendă, mit etc.) și în baza acesteia se alcătuiește *libretul* – *cartea operei*. Autorul libretului operei se numește *libretist*.

Compozitorul ia cunoștință de libret și, corespunzător acestuia, creează muzica spectacolului. Mulți dintre compozitori sînt libretiști ai propriilor opere.

În spectacolul de operă, muzicii îi revine rolul determinant (principal).

Spectacolul de operă începe cu o introducere orchestrală numită *uvertură*, care are menirea de a introduce spectatorii în atmosfera generală a operei. Urmează conținutul propriu-zis al operei care are început, dezvoltare, culminație și deznodămînt. Opera e alcătuită din mai multe numere muzicale: arie, arioso, cavatină, recitativ etc. *Aria* este partea muzicală principală a operei, în care se dezvăluie caracteristica muzicală a personajelor centrale. *Arioso* și *cavatina* sînt arii de proporții mai mici, cu caracter liric. Iar *recitativul* reprezintă o melodie declamativă apropiată de vorbire.

Ansamblul vocal este un număr muzical la care participă mai mulți soliști, formînd duete, terțete, cvartete etc. *Corul*, un număr mare de cîntăreți, participă la scenele muzicale, reprezentînd opinia unei mase de oameni.

„Comportamentul” scenic al personajelor este plăsmuit de *regizorul* spectacolului, iar vestimentația lor – de *costumier*. Totodată, un spectacol de operă nu poate fi imaginat fără *decoruri*, care sînt create de *pictorul-scenograf*. În majoritatea spectacolelor de operă sînt incluse și numere coregrafice (de dans).

Astfel, compozitorul, libretistul, regizorul, coregraful, scenograful, costumierul – fiecare prin mijloacele specifice – contribuie la crearea spectacolului de operă.

Pe parcursul dezvoltării sale, opera a fost supusă mai multor procese reformatoare ce au generat noi genuri muzicale.

1. Audiază și vizionează numere muzicale din opera „Aida” de compozitorul italian Giuseppe Verdi: a) Uvertura; b) „Aria Aidei”; c) „Marșul gloriei”; d) „Dansul micilor negri”. Comentează impresiile produse de fiecare din numerele muzicale audiate/vizionate.

Igor Kovaci

Opera comică pentru copii „Răţuşca cea urîţă”

Opera comică pentru copii „Răţuşca cea urîţă” a fost inspirată de povestea cu acelaşi nume a neîntrecutului povestitor danez Hans Christian Andersen. Muzica aparţine compozitorului ucrainean **Igor Kovaci**, iar textul – libretiştilor A. Gorin şi E. Iavorski. Premiera mondială a avut loc în oraşul Doneţk (Ucraina).

La Chişinău, opera a cunoscut versiunea română, fiind montată pe scena Teatrului Naţional de Operă şi Balet „Maria Bieşu”.

Răţuşca (personajul principal) este mică şi neajutorată. Totuşi ea reuşeşte să înfrunte cu demnitate obstacolele vieţii, transformându-se la final într-o lebedă albă şi frumoasă. Acest personaj întruchipează marea dorinţă de realizare a unui vis.

Spectacolul este amuzant. Aventurile prin care trece Răţuşca, alături de alte personaje ale operei: Motanul Pafnuţii, Cocoşul Bătrîn, Împăratul Curcan, Găina Tinăra, Raţa Bătrînă, Curcanul Brex-Fex, Curcanul Max-Vax, sînt pline de haz.

Aţiunea operei se desfăşoară într-un cadru scenografic luminos. Costumele sînt viu colorate. Toate numerele muzicale se interpretează cu multă naturaleţe, iar coregrafia încîntă. Atmosfera creată îi transferă pe micii spectatori în lumea de basm.

Secvenţă din orele de repetiţie a spectacolului-operă „Răţuşca cea urîţă”

1. Audiază/vizionează numere muzicale din opera comică „Răţuşca cea urîţă”.

2. Realizează desene sugerate de muzica numerelor muzicale ale operei.
3. Informează-te şi scrie o mică comunicare pe tema: „Operele lui Hans Christian Andersen – sursă de inspiraţie pentru compozitori”.
4. Priveşte filmul de animaţie „Răţuşca cea urîţă”. Comentează impresiile produse de vizionarea filmului în comparaţie cu audierea/vizionarea spectacolului de operă.

5. Audiază/vizionează alte spectacole de operă pentru copii. Relatează colegilor subiectul lor şi impresiile personale.

► Află mai mult

Istoria Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” se scrie de circa 6 decenii. Chiar de la deschidere (1956), repertoriul teatrului include atît opere naționale, cît și creații din patrimoniul universal.

Cu timpul, teatrul devine vestit prin activitatea mai multor soliști iluștri: Maria Bieșu, Mihai Munteanu, Svetlana Strezev, Vladimir Dragoș, Ion Paulencu, Ivan Kvasniuk ș.a.

Arta muzicii clasice cunoaște deschidere către noi orizonturi odată cu inaugurarea Festivalului Internațional al Vedetelor de Operă și Balet „Invită Maria Biesu”.

În prezent, acest festival este transformat într-un concurs în memoria mării cîntărețe Maria Bieșu.

Astăzi trupa teatrului concertează pe marile scene ale Europei și ale altor teatre lirice din lume.

Cîntecul Rătuștei

Sostenuto

mf

Co - lind pe că - ră - ru - ie, eu nici ca - pul nu mi-l bat. Doar
Co - pa - cii tac și-ascu-ță, ah, tu - fi - șuri, stu - fă - rii. Aș

Cîn - tul mă mîn - gî - ie iar, Doar cîn - tul mi-i fîr - tat. E
vrea să tîn cu a - ri - pi - le în - nal - te - le tă - rii. Pu -

un to - va - raș bun me - reu, el e a - ți cu mi - ne La - la - la
fo - șii no - u - rași și blîn - dul ze - fi - raș să - i mîn - gîi.

la - la - la - la - la - la - la - la - la, la - la - la - la

Wolfgang Amadeus Mozart.

Opera „Nunta lui Figaro”

Supranumit „miracolul de la Salzburg”, **Wolfgang Amadeus Mozart** a fost cel mai mare muzician al vremii sale.

Genialul compozitor austriac a fost un mare iubitor de teatru. Fiind un admirator al teatrului francez, a scris opera „Nunta lui Figaro” după subiectul comediei cu același nume a lui Pierre Beaumarchais. Această piesă, prin elementele comice și satirice, i-a trezit remarcabilului muzician rezonanțe adânci în suflet.

Premiera operei „Nunta lui Figaro” a avut loc la Viena, iar orchestra a fost dirijată de însuși Mozart. Chiar de la primele reprezentații opera a fost primită cu mult entuziasm de public.

Capodopera muzicală se bucură de un mare succes pînă în prezent. Este opera cea mai desăvîrșită ca spectacol muzical, în care muzica și subiectul sînt într-o armonie perfectă.

Biograful lui Mozart, Lange, scria despre „Nunta lui Figaro” că „este o lucrare scînteietoare, cu oameni reali, pe care muzica îi dezvăluie așa cum sînt – simpatici, orgolioși, capricioși, ambițioși, iertători... – niște ființe umane aduse la viață de o gîndire muzicală neobișnuit de inventivă”.

Scenă din opera *Nunta lui Figaro* de W.A. Mozart

1. Audiază și vizionează uvertura la opera „Nunta lui Figaro” de W.A. Mozart.
2. Vizionează alte numere muzicale din opera „Nunta lui Figaro”.

3. Învăță prin solfegiere și interpretează fragmentul din „Aria lui Figaro”.
4. Amintește-ți și interpretează fragmentul din „Cavatina lui Figaro” (studiat în clasa a III-a).

„Aria lui Figaro” din opera „Nunta lui Figaro”

(fragment)

Allegretto

Muzică: W.A. Mozart

Nu mai ești flu - tu - ra - șul din
soa - re, Ca - re zboa - ră din floa - re în

Gioacchino Rossini Opera „Bărbierul din Sevilla”

Gioacchino Rossini, compozitor italian de operă, s-a bucurat de o faimă rar întâlnită în timpul vieții. Aceasta se datorează frumuseții melodiilor din creația sa. Totodată, compunea cu extremă ușurință lucrări muzicale dintre cele mai diverse. Bunăoară, în decurs de 17 ani oferă publicului 40 de opere cu variat caracter.

Bărbierul din Sevilla este una dintre operele cele mai cunoscute ale lui Rossini. Libretul este scris după comedia cu același nume a dramaturgului francez Beaumarchais. Acțiunea se desfășoară în orașul Sevilla din Spania. Prințul pe nume Almaziva este îndrăgostit de frumoasa Rosina. Ambii doresc să întemeieze o familie, dar le strică planurile neașteptate doctorul Bartolo – tutorele Rosinei, un bătrîn zgîrcit și hain, care nutrește aceleași speranțe față de ea. Intențiile frumoase ale tinerilor și acțiunile lui Bartolo declanșează conflictul. În rezolvarea acestuia se implică activ bărbierul, muzicianul, vrăciuitorul și meșterul la toate, Figaro, care face tot posibilul ca tinerii să fie fericiți.

Opera a fost scrisă în mai puțin de două săptămîni. Cîmcul acestei opere este prezentat prin glumă, umor, ironie, satiră, provocînd rîsul. P.I. Ceaikovski a numit-o „perlă ... a muzicii italiene”.

Gioacchino Rossini
(1792–1868)

1. Audiază și vizionează uvertura la opera „Bărbierul din Sevilla” în interpretarea unei orchestre simfonice.
2. Memorează prin fredonare fragmentul din uvertură, propus în manual.
3. Audiază și vizionează numerele muzicale din opera „Bărbierul din Sevilla” care reprezintă personajele principale: Almaziva, Rosina, Bartolo, Figaro.

4. Compară caracteristica muzicală a personajului Figaro în cele două opere – ale lui W.A. Mozart și G. Rossini.
5. Documentează-te și prezintă o comunicare, susținută de exemple muzicale, despre una din varietățile operei.

Bărbierul din Sevilla

(fragment)

Muzică: G. Rossini

6. Documentează-te și prezintă o comunicare în fața colegilor despre una din varietățile operei.

7. Determină caracterul melodiilor uverturii la opera „Bărbierul din Sevilla”.

Scenă din opera *Bărbierul din Sevilla* de Gioacchino Rossini

Teodor Zgureanu

Opera „Decebal”

Compozitorul **Teodor Zgureanu** a intrat în istoria culturii neamului prin originalitatea propriei creații. Activitatea sa este marcată de un număr impunător de lucrări diverse ca gen: 40 de coruri a capella, 20 de creații pentru cor, soliști și orchestră simfonică, lucrări de muzică de cameră vocală și instrumentală etc. Compozitorul s-a manifestat cu succes și în genul operii.

Opera istorică „Decebal” de Teodor Zgureanu constituie cea mai reprezentativă creație națională de gen. Prima prezentare a operei în fața publicului a avut loc (în variantă de concert) în cadrul Festivalului Internațional al Vedetelor de Operă și Balet „Invită Maria Bieșu”, anul 2002. După cum menționau criticii și celebra Maria Bieșu: „...așa ceva Opera Națională nu a mai văzut pînă acum”.

Teodor Zgureanu
(n. 1939)

Aria lui Decebal „O, țară străbună...”

(fragment din actul al III-lea)

Muzică: T. Zgureanu

Moderato. Molto cantabile

O, Țară stră-bu-nă, Fru-moa-sa mea, Da-ci-e, un-de-ți-s mun-ții cu-a-mur-guri de pa-ce? Cu vă-i-le toa-te bo-ga-te de tur-me, păs-cînd li-niș-ti-te. Ni-mic să le cur-me paș-ni-cul clo-pot. Fru-moa-sa mea, Da-ci-e.

1. Amintește-ți cine a fost Decebal. Ce știi despre acest personaj istoric?

2. Audiază ariile lui Decebal din actele I și III ale operei omonime. Compară și apreciază muzica și textul literar al ariilor lui Decebal din ambele acte.

3. Interpretează fragmentul de mai sus.

4. Determină varietățile genului de operă în episoadele audiate din: „Nunta lui Figaro” de W.A. Mozart; „Bărbierul din Sevilla” de G. Rossini; „Decebal” de T. Zgureanu.

Opereta

Opereta (din it. *operetta* „operă de proporții mici”) este o reprezentație teatrală acompaniată de orchestră. Pentru operetă este caracteristică alternarea numerelor muzicale și a celor de dans cu dialogurile vorbite, acestea fiind reunite printr-o linie comună de subiect.

Spre deosebire de cupletele din vodevil, numerele muzicale din operetă au o amplitudine și importanță sporită. Însă ele nu se egalează în dramatism cu cele din muzica de operă. În operetă sînt prezente toate componentele operei, ele avînd un conținut mai simplu, susținut cu elemente de cîntec-dans. Momentul culminant al fiecărei scene îl reprezintă, de regulă, un dans de largă popularitate din timpul și țara respectivă. Acestea determină atmosfera muzicală a spectacolului în întregime.

Opereta devine gen muzical de sine stătător prin anii '50 ai secolului al XIX-lea, în Franța. Această creație muzicală scenică are menirea de a distra publicul. Deci este un gen muzical de divertisment (cu caracter distractiv).

Genul operei a fost cultivat de o întreagă pleiadă de compozitori renumiți: Jacques Offenbach (Franța), Johann Strauss (fiul) (Austria), Imre Kalman (Ungaria), Isaak Dunaevski (Rusia), Ciprian Porumbescu (România).

Scenă din opereta *Viața pariziană* de Jacques Offenbach

Ciprian Porumbescu.

Opereta „Crai nou”

Pe scena românească genul operetei a fost pus în valoare de **Ciprian Porumbescu**. Compoziția muzicală „Crai nou” (scrisă în februarie 1882) a deschis drumul operetei în cultura muzicală românească. Drept urmare, opereta devine unul dintre cele mai prețuite genuri din muzica noastră clasică.

Opereta „Crai nou” se bucură și astăzi de mare popularitate printre amatorii de gen. Muzicologul Horia Stanca consemnează în legătură cu talentul lui Ciprian Porumbescu: „Muzica ce a compus-o pentru «Crai nou» e vie, foarte plăcută și ne dovedește că a studiat cu multă diligență (sîrguință) operele compozitorilor moderni: Offenbach, Strauss, Suppé ș.a. Corurile sînt preafrumoase și pline de efect, o impresie plăcută fac și interpretările solo și duetele melodioase ale operetei...”

1. Audiază „Corul fetelor și flăcăilor” din opereta „Crai nou”. Determină caracterul și analizează mijloacele muzicale folosite de compozitor în acest număr coral.

2. Memorează după auz cîntecul „Copilița de la munte” din opereta „Crai nou”.

Copilița de la munte

(cîntec din opereta „Crai nou”)

Versuri: V. Alecsandri

Tempo di hora

Muzică: C. Porumbescu

1. Co - pi - li - ța de la mun - te

Poar - tă do - uă ste - le-n frun - te

Și-al ei su - flet ve - sel, lin E ca

ce - rul blînd, se - nin. ca în rai.

2. Căprioară sprinteasă,
Păsărică frumușică,
Pasul ei e zburător,
Glasul ei încântător.
3. Cine-o vede prin pădure,
Cu ochișori ca două mure,
O privește-oftînd de dor
Și-o urmează-n al ei zbor.
4. Dar ea trece pe potică
Cîntînd vesel fără frică.
Și pe munte, și pe plai
Ea trăiește ca în rai.

Nicolae Grigorescu. *Pe virf de munte*

3. Interpretează integral cîntecul propus din opereta „Crai nou”. Determină caracterul melodiei cîntecului „Copilița de la munte”.

4. Audiază „Cîntecul Dochitei”. Determină asemănările și deosebirile dintre două numere muzicale ce aparțin aceluiași gen.

Johann Strauss (fiul)

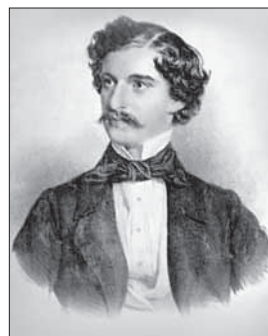
Opereta „Liliacul”

Unul dintre renumiții reprezentanți ai dinastiei de muzicieni Strauss – **Johann Strauss (fiul)** –, numit „regele valsului”, este considerat și întemeietorul operetei dansante (cu ritmuri de vals, polcă, galop). Valsul este motivul de bază al operetelor sale.

J. Strauss compune în anul 1874 opereta „Liliacul”, fiind apreciată ca unul dintre cele mai strălucite exemple ale genului. Muzica compozitorului era inspirată de nuvela „Revelionul” scrisă de Henri Meilhac și Ludovic Halevy. Opereta „Liliacul”, deși o bijuterie muzicală, nu a fost imediat apreciată de public, dar în timp a devenit populară.

„Liliacul” este o poveste despre o noapte de petrecere, o întîlnire între oameni dornici de a distra și de a fi distrați. Acțiunea se desfășoară la Viena în castelul austriac Weinberg în ultima zi a anului 1870 și în noaptea de revelion 1870–1871. Celebra operetă „Liliacul” captivează spectatorul prin melodia fermecătoare, stihia dansantă, prin orchestrație și prin caracteristicile muzicale ale personajelor.

„Aria Adelei” reliefează talentul de excepție al protagonistei care vrea să devină cîntăreață de operetă.

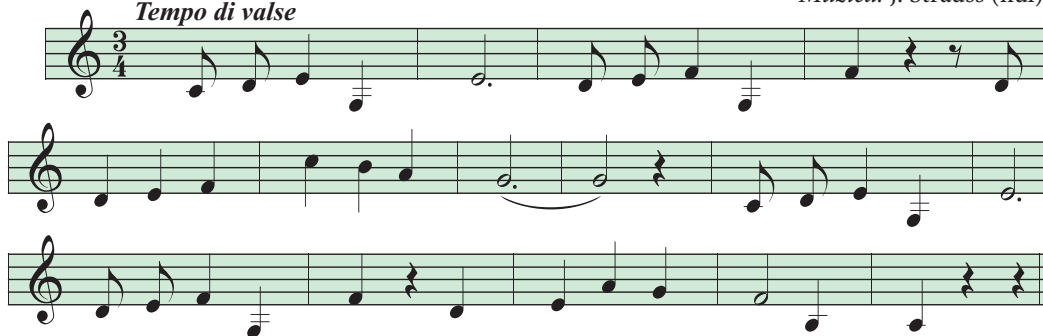
Johann Strauss (fiul)
(1825–1899)

„Aria Adelei” din opereta „Liliacul”

(fragment din actul 2)

Muzică: J. Strauss (fiul)

Tempo di valse

1. Audiază, apoi fredonează fragmentul din actul 2 al operetei „Liliacul”.

Scenă din opereta *Liliacul* de J. Strauss (fiul)

2. Numește particularitățile operetei.
3. Enumeră compozitorii care au valorificat genul operetei.
4. Arată asemănările și deosebirile dintre spectacolul de operă și cel de operetă.

5. Audiază și vizionează scene din opereta „Liliacul” de J. Strauss (fiul).

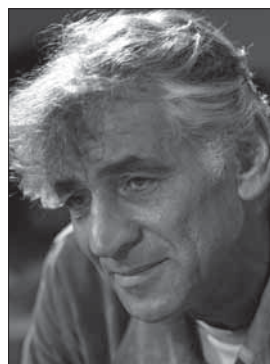

6. Caracterizează calitățile vocale ale protagonistei Adela din opereta „Liliacul”.
7. Cum crezi, de ce I. Strauss (fiul) a preferat valsul în calitate de leitmotiv în opereta „Liliacul”?

Musicalul

De la începuturile ei și pînă în prezent, genul operei a fost supus mereu transformărilor impuse de cerințele timpurilor. Astfel, în secolul al XIX-lea a luat naștere o nouă formă a spectacolului de muzică și dans – *musical* (se pronunță *mîuzică*l).

Musicalul este o creație muzical-scenică, deseori comică, în care se îmbină diverse genuri și mijloace de expresie din muzica contemporană, coregrafie, operetă și operă.

L. Bernstein (1918–1990)

Cel care a promovat pe larg genul musicalului a fost celebrul compozitor și dirijor american Leonard Bernstein. În lumea muzicală, de o popularitate imensă se bucură renumitul musical al compozitorului american Richard Rodgers, intitulat „Sunetul muzicii”, pe versurile lui Oscar Hammerstein și pe un libret scris de Howard Lindsay și Russel Crouse.

Musicalul „Sunetul muzicii” este axat pe un subiect care povestește despre o tînără austriacă – Maria. În anii '30 ai secolului trecut, ea a părăsit mănăstirea în care a fost educată pentru a fi de folos în instruirea muzicală a șapte copii rămași fără mamă. Eforturile Mariei au fost răsplătite prin cîștigarea Premiului Mare la Concursul Național al Cîntecului dinastiilor familiale din Austria.

Cîntecul gamei

(fragment din musicalul „Sunetul muzicii”)

Versuri: O. Hammerstein

Muzică: R. Rodgers

Moderato

Do e pri - ma no - tă-n ga - mă

Re ur - mea-ză du - pă ea; Mi, a tre-ia

în sol - fe - giu, Fa, la mij-loc, hai și ea!

Sol, a cin-cea treap-tă-n sus, La, un ton mai sus s-a

1. Audiază și vizionează secvențele muzicale principale din musicalul „Sunetul muzicii” de compozitorul R. Rodgers. Caracterizează impresiile produse de talentul muzical al celor șapte copii educați de protagonista musicalului Maria.

2. Documentează-te pe internet referitor la ce musicaluri celebre există în lume.

3. Propune pentru audiere și vizionare secvențe dintr-un musical. Caracterizează elementele din care se constituie musicalul: cîntecele, dansurile, muzica instrumentală, vestimentația, mișcarea scenică etc.

Sinteză

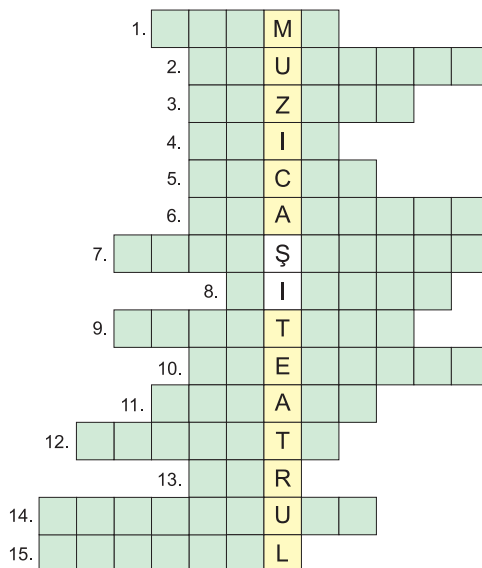
- Alianța artei muzicale cu arta teatrală (dramatică) cunoaște o evoluție istorică prosperă de la începuturile existenței lor. Ele s-au completat și îmbogățit reciproc începînd cu Antichitatea și pînă la creații moderne de sinteză a acestor două arte.
- Colaborarea scriitorilor-dramaturgi și compozitorilor a generat continuu idei originale de propășire a ambelor arte. Un punct culminant în această colaborare îl constituie evenimentul apariției în istoria culturii mondiale a primei opere (Italia, secolul al XVII-lea) și a primelor teatre muzicale.
- Prosperarea artei dramatice a stimulat ideile creatoare ale multor compozitori. Astfel a apărut inițial muzica pentru spectacolele de teatru (drame, tragedii), care mai tîrziu s-a transformat în creații celebre de sine stătătoare (uvertura „Egmont” de L. van Beethoven, uvertura la opera „Bărbierul din Sevilla” de G. Rossini etc.).
- Tradițiile colaborării artei dramatice cu muzica sînt continuate pînă în zilele noastre prin genuri noi muzical-scenice, cum ar fi, bunăoară, musicalul.

Autoevaluare

- **Argumentează** necesitatea alianței teatrului cu muzica prin prisma evoluției istorice a acestor două genuri de artă.
- **Determină** genurile muzical-scenice apărute ca rezultat al colaborării artei teatrale cu arta muzicii.
- **Definește** noțiunile: *dramă muzicală, tragedie muzicală, vodevil, operetă*. Exemplifică fiecare din genurile evidențiate.
- **Enumeră** elementele operei. Comentează rolul lor în reprezentarea muzicală scenică.
- **Numește** creații muzical-scenice de valoare din tezaurul artei universale și naționale.
- **Dezvăluie**, prin exemple cunoscute, rolul dramaturgului, regizorului, scenografului etc. în crearea spectacolului de operă, operetă.
- **Prezintă** clasificarea vocilor omenеști. Propune exemple concrete pentru fiecare categorie de voce.
- **Reprodu** pe caiet grila de mai jos și completează-o:

1. Piesă de teatru cu caracter grav care redă viața reală prin conflicte puternice și complexe.
2. Compozitor din Republica Moldova, autorul muzicii la opera „Decebal”.
3. Genial compozitor austriac care a compus muzica la opera „Nunta lui Figaro”.
4. Piesă vocală din operă care reprezintă caracteristica muzicală a personajelor principale.
5. Ansamblu de obiecte ce servesc la crearea cadrului în care se desfășoară spectacolul.
6. Specie a genului dramatic care abordează teme din istorie sau legende, cu un deznodământ nefericit.
7. Epocă istorică marcată de apariția teatrului muzical.
8. Text literar în baza căruia se desfășoară conținutul operei.
9. Arie de proporții mici, cu caracter liric.
10. Piesă interpretată de orchestră înainte de acțiunea propriu-zisă a operei.
11. Personajul principal în una din operele lui W.A. Mozart.
12. Operă de proporții reduse, cu caracter general de divertisment (distractiv).
13. Compoziție muzicală interpretată de un grup mare de cîntăreți.
14. Scriitor – autor al pieselor de teatru.
15. Mică piesă de teatru muzical, gen de cîntece vesele sau satirice.

Muzica și coregrafia

*Dansul este o ieșire din
sine, o transcendere.*

Mircea Eliade

Arta muzicii și arta coregrafică

Arta **coregrafică (a dansului)** și arta **muzicii** au o istorie milenară comună.

Coregrafia este un gen al artei ce se caracterizează prin mișcări variate și ritmice ale corpului omenesc, executate după muzică, exprimând senzații, impulsuri și sentimente. Se deosebesc mai multe tipuri de dansuri: ritualic, popular, de salon sau de societate, clasic și de caracter.

În Antichitate, dansul și muzica erau dominate de caracterul lor magic. Muzica străveche a luat naștere însoțind dansurile ritualice, care erau practicate pentru a îmbuna forțele naturii, în fața cărora oamenii se simțeau neputincioși. Primele mărturii despre existența unei legături dintre muzică și dans le-au descoperit arheologii. Pe pereții peșterilor, unde se adăposteau oamenii primitivi, au fost descoperite desene simple ce reprezintă figuri de oameni sau animale dansînd. Cu mult înainte de a învăța să-și dureze locuințe, strămoșii noștri au simțit nevoia de a-și exprima stările sufletești improvizînd diferite ritmuri și intonînd melodii. Majoritatea popoarelor lumii păstrează pînă în zilele noastre dansurile

Vas de ceramică străvechi
intitulat *Hora de la Frumușca*

de ritual cu acompaniament muzical caracteristic. Deși semnificația lor practică de mult a fost dată uitării, elementele lor specifice le regăsim în multe lucrări artistice contemporane.

Din trecutul istoric îndepărtat își trag rădăcinile și inegalabilele dansuri populare românești cu melodiile lor pline de farmec. Dintre acestea, faimosul joc al „Călușarilor”, „Drăgaicele”, „Paparudele”, „Caloianul”, nemuritoarea noastră „Horă” sînt păstrate cu mare grijă de popor și valorificate de marii maeștri ai artei populare. Melodiile înflăcărâte ale dansurilor populare de joc răsună în sălile de concert, la radio și televiziune, în executarea formațiilor profesioniste și de amatori; ele sînt interpretate la sărbători tradiționale, la hora satului etc.

Terpsihora – muza dansului și
a muzicii la grecii antichi

Fiecare popor își are tradițiile sale muzical-coregrafice. Cele mai originale melodii populare de dans au trecut hotarele naționale, devenind valori culturale universale. Ritmurile și intonațiile inedite ale muzicii de dans au atras dintotdeauna atenția marilor muzicieni de pretutindeni. Nu există vreun compozitor în lume să nu le fi abordat, creîndu-și propriile opere: fie că sînt piese instrumentale de mici proporții, fie că e muzică de operă, simfonică sau de balet.

1. Citește fragmentul de mai jos și în baza lui demonstrează existența legăturii strînse dintre arta muzicii și arta dansului.

„Hora este adevăratul dans roman, *chorus*, și se joacă în România cu aceeași rînduială coregrafică precum se văd săpate în marmurile antice horele vechilor romani! Flăcăii și fetele, bărbații și nevestele dintr-un sat, sau din mai multe sate adunate într-o zi de sărbătoare, se prind cu toții de mîini și fac un cerc larg, care se învîrtește încet din stînga în dreapta și din dreapta în stînga pe măsura cîntecului. Aceasta este hora! joc simplu și patriarhal! simbol al unirii tuturor într-o singură familie! (...) Înlauntrul cercului stau lăutarii, care umblă neconținut pe lîngă danțași, improvizînd strofe șagălnice pentru fete și vesele pentru flăcăi. (...) Lăutarul este geniul însuflețitor al horei.” (Vasile Alecsandri, *Românii și poezia lor*)

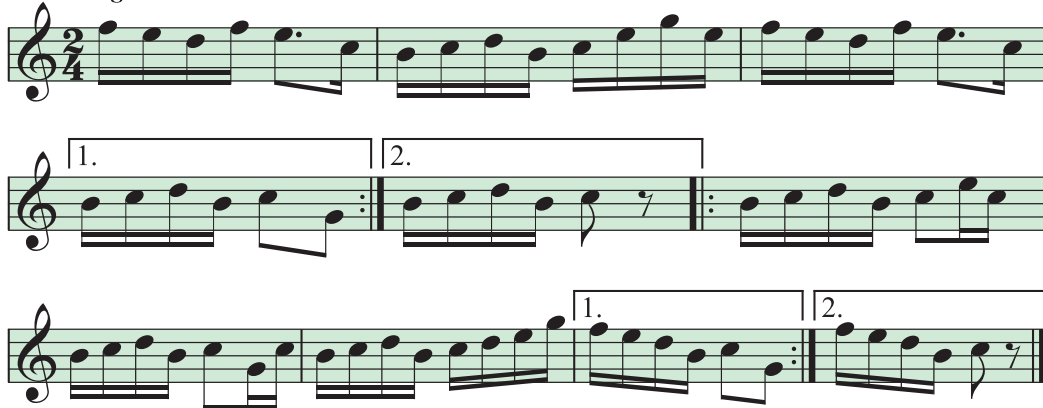
2. Audiază 2 fragmente diferite ale muzicii de dans și determină caracterul lor (o horă sau o sîrbă, un vals sau o polcă).

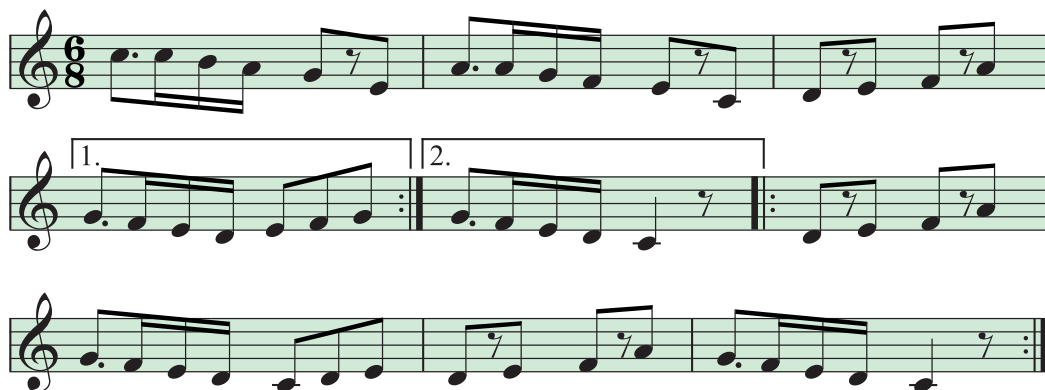
3. Interpretează la alegere un cîntec-dans cunoscut. Alcătuiește variante de acompaniament ritmic.
4. Execută ritmul melodiilor ce urmează prin bătăi ușoare din palme.

Joc

Allegretto

Joc mare

Brîul – dans popular românesc, jucat de bărbați, care cere o mare virtuozitate, în care jucătorii se apucă pe la spate cu mâinile de brîiele vecinilor. Dansul are un caracter vioi, dinamic și se execută în *tempo allegro molto*.

Brîul amestecat

(fragment)

Versuri populare

Muzică: P. Vlaiculescu

Dam, dim, dim, dam, dim, dim, dim, dim-ri - dam,

dam, dim, dim, dam, dim, dim, dim, dim-ri - dam,

Fo - i - ci - că ver - de, ver - de din - tre văi,

S-a - uzi brî - ul ca la mun - te, măi flă - căi!

Ca la mun - te, ca la câmp noi u - na știm,

Cînd ju - căm un brîu cu toți ne ve - se - lim.

Hei, hop, ca - re vreți, ca - re pu - teți,

Hei, hop, ca - re nu, mai ră - mî - neți.
Tri, li - ri, li, li - ri, li, li, li - ri, li

li, li, li, Tri, li - ri, li, li, li, li, li, Tri, li, li,

Tot na - in - te, și, și, și.

Foică verde, verde dintre vâi,
S-auzi brîul ca la munte, măi flăcăi!
Ca la munte, ca la cîmp noi una știm,

Cînd jucăm un brîu cu toți ne veselim.
Hei, hop, care vreți, care puteți,
Hei, hop, care nu, mai rămîneți.

Sincopa

Deplasarea accentului de pe timpul tare pe cel slab se numește **sincopă**.

1. Intonează melodia „Joc din Oltenia” concomitent cu denumirea notelor.
2. Determină formula ritmică a sincopelor și execută corect accentele.

Joc din Oltenia

Muzică: după George Breazul

Allegro

3. Execută ritmul melodiei de joc „Cîntec din Oaș”. Citește ritmul melodiei cu denumirea notelor.

4. Scrie melodia pe caietul de note și marchează accentele ritmului sincopat.

Cîntec din Oaș

Muzică: Gh. Dumitrescu

Allegro

Muzica dansurilor rituale

Dansuri legate de obiceiurile calendaristice

Paparudele

Melodiile dansurilor fie că sînt, fie că nu sînt însoțite de texte. În funcție de specificul dansului, melodiile de joc se clasifică în: **dansuri rituale** și **dansuri nerituale**. Dansurile (jocurile) rituale sînt *legate de obiceiurile calendaristice* („Capra”, „Căluțul”, „Ursul”, „Paparudele”, „Călușarii” etc.) sau sînt *legate de obiceiurile de familie* (mai ales dansurile nupțiale – „Dansul miresei”, „Zestrea”, „Jocul mare”, „Dansul nunilor” etc.).

„Paparudele” reprezintă un ritual străvechi, practicat în perioadele de secetă ale verii. Este jucat, mai ales, de fete. Melodia și dansul paparudelor au menirea să cheme ploaia. „Paparuda” poartă și alte denumiri locale: *paparugă, păpărugă, papalugă, păpălugă, păpăruie, băbăruță, mămăruță, dodoloaie* etc. Acest obicei agrar este răspîndit la mai multe popoare. Iată cum caracterizează „Paparudele” Dimitrie Cantemir în lucrarea „Descrierea Moldovei”: „În vremea verii, cînd semănăturile sînt primejduite de secetă, oamenii de la țară îmbracă o copilă mai mică, de vreo zece ani, cu o cămașă făcută din frunze de copaci și buruiene. Celelalte copile și copii de aceeași vîrstă o urmează și se duc cîntînd și jucînd prin împrejurimi; iar oriunde sosesc, babele au obicei să le toarne apă rece pe cap. Cîntecul pe care-l cîntă este cam așa: «Păpălugă! Suie-te la cer, deschide-i porțile, trimite de acolo ploaia aici, ca să crească bine secara, grîul, meiul și altele»”.

Paparudele

Paparudă, rudă,
Vino de mă udă
Cu găleata plină
Ploile să vină,
Cu găleata rasă
Ploile se lasă.

1. Învăță prin solfegiere melodia „Paparudele”.
2. Cîntă și execută mișcări de dans în caracterul melodiei.

Theodor Rogalski.

Paparudele

Deși e de o frumusețe exotică, arhaică, astăzi dansul paparudelor aproape că nu se practică cu scopul invocării ploii și nu-l putem admira decât în cadrul concertelor. Semnificația dansului de ritual „Paparudele” a atras atenția compozitorului român **Theodor Rogalski**, care, fiind inspirat de melodia populară, a compus o lucrare orchestrală cu aceeași denumire. Varianta orchestrală diferă de cea vocală atât prin forma de prezentare, cât și prin mesaj. Compozitorul utilizează forme tradiționale de exprimare într-un limbaj muzical cu specific național.

1. Audiază lucrarea „Paparudele” de compozitorul Th. Rogalski.

2. Caracterizează mijloacele muzicale utilizate de compozitor pentru redarea mesajului sonor (ritmul, nuanțele dinamice, registrul, timbrul instrumentelor).

Drăgaica

Drăgaica este o sărbătoare populară, făcînd parte din străvechiul obicei agrar. Dimi-trie Cantemir îl descrie astfel: „...Cînd încep să se coacă semănăturile, toate fetele țărănilor din satele învecinate se adună și o aleg pe cea mai frumoasă dintre ele, căreia îi dau numele de Drăgaica. O petrec pe ogoare cu mare alai, o gătesc cu o cunună împletită din spice și cu multe basmale colorate, și-i pun în mîini cheile de la jitniță (hambare).

Drăgaica, împodobită în acest chip, se întoarce de la cîmp cu mîinile întinse și cu basmale fluturînd în vînt, de parcă ar zbura, și cutreieră toate satele din care s-a adunat s-o petreacă, cîntînd și jucînd laolaltă cu toate tovarășele ei de joc, care o numesc foarte des sora și mai marea lor în cîntece alcătuite cu destulă iscusință” („Descrierea Moldovei”).

Cuvîntul „drăgaică” este de origine bulgară și înseamnă *drăguță, scumpă*. „Sînzienele” este un cuvînt de origine romană și are aceeași semnificație. Dansul

Poemul coregrafic „Drăgaica”. Ansamblul Național de Dansuri Populare „Joc”

Drăgaicelor ori al Sînzienelor, cum li se mai zice în unele sate, are un stil arhaic și se practică în ziua de 24 iunie. Intonînd cîntece, Drăgaica, cu pași ușori, uneori săltăreți, se rotea de trei ori, reda anumite treceri și figuri, evocînd belșugul. Textele literare ale cîntecelor au nuanță străveche și sînt construite în ritm binar (de doi timpi). Mișcările se accelerează pe parcurs și sînt însoțite de chiote puternice ce proslăvesc rodul bogat al cîmpului și puterea magică a Drăgaicei de a preveni și tămădui bolile.

Unul dintre neobosiții promotori ai artei populare din Republica Moldova este maestrul **Vladimir Curbet**, conducătorul Ansamblului Național de Dansuri Populare „Joc”. Marele artist a știut să promoveze și să valorifice datinile, credințele, obiceiurile, tradițiile, muzica și, bineînțeles, dansul popular, căruia i-a consacrat întreaga viață. Dansurile Ansamblului „Joc” denotă o înaltă măiestrie interpretativă, o ireproșabilă ținută scenică și eleganță.

► Află mai mult

Vladimir Curbet a moștenit dragostea față de cîntecul și dansul popular de la tatăl său, lăutar din părțile Orheiului.

Sub conducerea maestrului Curbet, Ansamblul „Joc” a obținut un înalt nivel interpretativ. Circa 6 decenii numele maestrului și numele ansamblului sînt sinonime, împreună creînd capodopere ale dansului popular, cum ar fi: „Hora fetelor”, „Crăițele”, „Călușarii”, „Nunta moldovenească”, „Suita din Carpați” etc.

Vladimir Curbet este un cunoscut folclorist și publicist, care a cules și a pus în valoare nenumărate dansuri de pe meleagurile moldave și a publicat cărți despre originea, istoria și maniera de interpretare a dansului românesc popular.

Vladimir Curbet

Drăgaica

Allegro

Și-au ve - nit dră - gai - ce - le,

Și-au ve - nit dră - gai - ce - le,

Să re - te - ze spi - ce - le, Să re - te - ze spi - ce - le.

1. Și-au venit drăgaicele
Să reteze spicele,
Cu tichii de la copii,
Cu mărgelă de la fete.
2. Și-au venit drăgaicele
Să reteze spicele,
Spicele sînt măricele,
Drăgaicele-s mititele.

Ansamblul „Joc”. Scenă finală din poemul coregrafic „Drăgaica”

1. Învăță și interpretează expresiv cîntecul „Drăgaica”.

2. Ce asociații produc versurile „Drăgaicei” în imaginația ta?

3. Interpretează cîntecul „Cine mișcă florile” și execută mișcări ale corpului potrivit caracterului melodiei.

Cine mișcă florile

(din poemul coregrafic „Drăgaica”)

Versuri: Gr. Vieru

Muzică: T. Chiriac

mf

1. Ci - ne miș - că flo - ri - le? Ci - ne miș - că
flo - ri - le? Fe - te - le cu ho - re - le,
Fe - te - le cu ho - re - le, Flu - tu - rii cu - a -
ri - pi - le, Tai - ne - le și cli - pe - le!

2. Cine mișcă sufletul?
Cine mișcă sufletul?
De la mama cîntecul,
De la mama cîntecul,
Șipotul cu lacrima,
Paltinul cu ramura.
3. Cine mișcă stelele?
Cine mișcă stelele?
Cîntul de la greiere,

Cîntul de la greiere,
Visele fecioarelor,
Dorul ciobănașilor.

4. Cine pacea leagănă?
Cine pacea leagănă?
Grîniștea cea galbenă,
Grîniștea cea galbenă,
Genele copiilor.
Cîntul ciocîrliilor.

Călușarii

Neîntrecutul joc al călușarilor, ca și străbuna horă, constituie cea mai veche manifestare de spectacol la români. Jocul variază de la o zonă la alta. Fiecare ținut ori sat l-a păstrat pînă în prezent într-o formă individualizată. Jocul călușarilor se caracterizează prin mișcări specifice, prin sărituri și salturi acrobatice, însoțite de strigături, zise cu mult drag și iscusință de dansatori.

„Călușarii” – vechi dans românesc

1. Amintește-ți, dacă ai avut ocazia să urmărești dansul „Călușarii”, ce impresii ți-a produs?

2. Audiază melodia dansului popular „Călușul”. Citește ritmul acestui dans, folosind silaba „Ta”.

Călușul

Allegro

Dansuri legate de obiceiurile de familie

Dansurile nuptiale

Nunta la români reprezintă o manifestare spectaculoasă, de mare amploare, în care obiceiurile tradiționale sînt nedespărțite de cîntece și jocuri caracteristice. Pentru fiecare episod al ritualului nupțial, poporul a creat melodii și dansuri de o frumusețe rară. Dintre acestea, o semnificație deosebită o au: „Joc mare și cîntecul miresei”, „De trei ori în jurul mesei”, „Hora miresei”, „Hora mare”, „Jocul zestrei”, „Jocul vorniceilor”, „Hora nunilor”, „Sîrba nunții”, „Colacul”, „Jocul găinii”, „Închinatul paharului”, „Hora la masa mare”, „Vivatul”, „Jocul paharelor” etc.

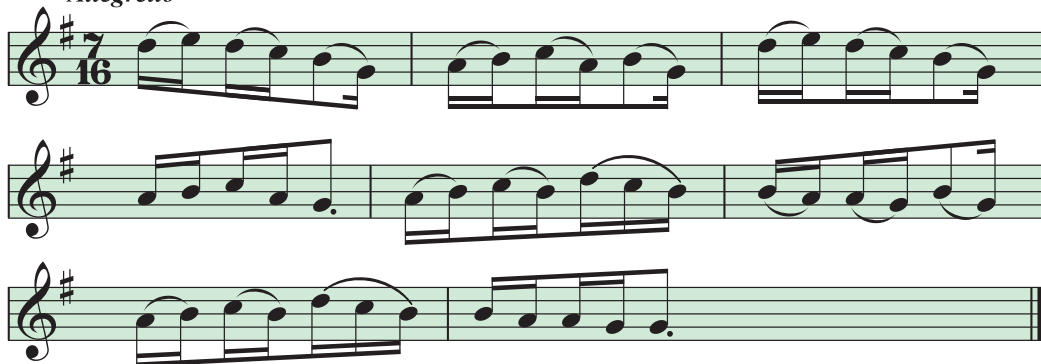
Secvență din compoziția coregrafică „Nunta moldovenească” în execuția Ansamblului „Joc”

1. Audiază dansul „Hora mare”. Povestește cum se dansează „Hora mare” la nunțile organizate în localitatea ta.
2. Ascultă melodia „Jocul zestrei”, apoi citește ritmul ei.

Jocul zestreii

Allegretto

3. Vizionează compoziția coregrafică „Nunta moldovenească” în execuția Ansamblului Național de Dansuri Populare „Joc”. Despre ce moment al spectacolului nunții îți amintește ea?

4. Scrie un mic eseu cu impresiile personale despre dansurile nupțiale (văzute și ascultate).

Muzica dansurilor propriu-zise (neritualice)

Dansurile populare își au originea în bogatele obiceiuri și tradiții ale neamului nostru și s-au încetățenit în forme artistice originale.

Cele mai răspândite dansuri populare pe întregul spațiu cultural românesc sînt **hora** și **sîrba**. Melodiile dansurilor se practică cu cele mai diferite prilejuri, clasificîndu-se în *melodii cu subiect* („Coasa”, „Poama”, „Îțele”, „Ilenuța”, „Busuiocul”) și *melodii de dans fără subiect* („Hora”, „Sîrba”, „Moldovenească” etc.).

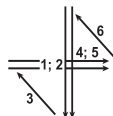
„Hora crăițelor”

Hora

Hora este un dans popular românesc, cu ritm binar și cu mișcări moderate, în care jucătorii se prind de mîină sau de umeri, formînd un cerc închis.

Cîntecul „Țară de soare”, de exemplu, are o melodie lentă, scrisă în măsură de 6/8 și se dansează în cerc larg.

Măsura de 6/8 se tacează după formula: 6 timpi, fiecare din ei avînd durata de o optime. Schema tactării este următoarea:

1. Învăță și interpretează cîntecul „Țară de soare” în caracter de horă lentă.

Țară de soare

Versuri: Gr. Vieru

Melodie populară

Tempo di hora

1. Cî - te flori se lea - gă - nă sub cer, măi,
Toa - te da - că vi - ne bru - ma pier,
Nu - mai u - na, nu - mai u - na: floa - re de cînt,
1. Nu se scu - tu - ră nici - cînd,
2. Nu se scu - tu - ră pe vînt nici - cînd,
Ța - ră de soa - re, Ța - ră de stea
Ne - mu - ri - toa - re dra - gos - tea mea,
Ță - ră de floa - re Și de no - roc,

2. Cîte-n lume cîtece-nfloresc,
Toate rînd pe rînd îmbătrînesc.
Numai unul, numai unul:
Floare de dor,

Este pururi arzător!
Numai unul, numai unul:
Floare de dor,
Este pururi arzător!

2. Audiază varianta instrumentală a horei mari.

3. Executați mișcări de dans în caracter de horă mare (formînd un cerc și luîndu-vă de mîini).

Hora-bătută

O altă variantă de bază a horei este **hora-bătută**. Melodia ei se scrie la măsura de 2 timpi (2/4) și se execută într-un tempou mai rapid. Melodiile de joc din această categorie poartă denumiri specifice zonelor de proveniență ori au o anumită destinație, un anumit subiect („Hora din Banat”, „Hora flăcăilor”, „Hora în bătai”, „Brîul”, „Bătuta”, „Mocăneasca”, „Hangul” etc.).

1. Audiază fragmente din 2-3 jocuri populare care fac parte din categoria generală „Hora-bătută”. Observă asemănările și deosebirile dintre ele.

Să pornim hora inel

Cîntec popular
Hora

Să por - nim ho - ra i - nel, rai, rai, ra, di, ri, di, rai, ra.

Ho - ra cu fe - cio-rii buni, rai, di, ri, dai, di, ri, da, ri, da, ri, da,

Moș - te - ni - tă din stră-buni, rai, di, ri, da, ri, di, ri, dai, da.

Strigături:

Doi la stînga, doi la dreapta
Să nu se prăvale roata!
Chiuiți, măi, și strigați!
Cît puteți, nu vă lăsați!
Hora fără strigătură
E ca soacra fără gură!

Strigături:

Să nu obosească mîndra,
Doi la dreapta, doi la stînga!

Foicică busuioc,
Vino, bade, la mijloc,
Să jucăm doi cîte doi,
Cum se joacă pe la noi!

Strigături:

Măi badiță, badișor,
Lasă hora-ncetișor,
N-o hori, bade, ca vîntul,
Că n-ajung de-amu pămîntul!

2. Interpretează expresiv cîntecul popular de joc „Să pornim hora inel”. Menține tempoul inițial de horă-bătută în pasajele cu strigături.

Sîrba

Sîrba este un joc popular românesc răspîndit în toată țara. Se dansează în semicerc, participanții prinzîndu-se cu brațele de umerii vecinului. Mișcarea dansatorilor este variată, caracterizîndu-se prin asamblarea figurilor de o mare virtuozitate coregrafică, cum ar fi bătăile din picioare, săriturile, întorsăturile sincronice.

Dansul „Sîrba” deseori este anticipat de o horă-bătută, creîndu-se astfel un contrast al mișcărilor, care împreună sînt percepute ca un tot unitar. Melodia sîrbei se execută în măsura de 2 timpi (2/4), într-un tempou mai accelerat decît hora. Acest dans există în nenumărate variante: „Sîrba flăcăilor”, „Sîrba zorilor”, „Sîrba lui Barbu Lăutaru”, „Sîrba din Suceava”, „Sîrba din Mitoc”, „Sîrba de la Costuleni” etc.

1. Audiază mai întâi, apoi învață după auz cîntecul „Frunză legănată-n vînt”.

Frunză legănată-n vînt

Versuri populare: în prelucrare de Gr. Vieru

Muzică populară

Allegro
mp

Frun-ză ver-de ca se-ca-ra, Hai, doi-na, doi-na, doi-na,
na, A-u-ziți cum cîn-tă ța-ra, Hai, doi-na, doi-na,
na, doi-na, Am să cînt și eu cu ea, Hai, doi-na, doi-na,
na, doi-na, Că e ța-ri-șoa-ra mea, Hai, doi-na, doi-na, doi-na.

Unde merg și orice fac,
Îmi iau cîntecul meu drag.

Și doinind la deal, la vale,
Mai ușor grîul răsare.

2. Interpretează cîntecul cu executarea concomitentă a mișcărilor de sîrbă.

3. Creează variante de acompaniament ritmic la cîntecul „Frunză legănată-n vînt”.

4. Audiază și compară două melodii de sîrbă din zone folclorice diferite.

Melodiile populare de joc sînt interpretate de un grup de instrumentiști care cîntă la vioară, fluiet, nai, clarinet, cimpoi, țambal, acordeon, trompetă, trombon, contrabas și tobă.

O semnificație deosebită îl are pentru dansurile populare portul (costumul) național, care are menirea să întregască creația coregrafică, caracterul dansului, să indice specificul zonei folclorice unde se practică.

Dansurile populare trăiesc în practica folclorică. În ultimele decenii ele au fost aduse în scenă de coregrafi și ansambluri de dansuri profesioniste, fiind acompaniate de orchestre prestigioase de muzică populară.

Melodiile dansurilor populare sînt audiate cu mare plăcere, creîndu-le buna dispoziție ascultătorilor, trezindu-le dragostea de viață, de natură, de patrie, sentimentul de mîndrie pentru neamul din care fac parte.

Theodor Aman. *Hora de la Aninoasa*

George Enescu.

Rapsodia română nr. 1

Melodiile dansurilor populare constituie o sursă nesecată de inspirație pentru compozitori. Un exemplu fericit în acest sens ni-l oferă „Rapsodia română nr. 1” de **George Enescu**, lucrare simfonică ce reprezintă echivalentul unei petreceri populare de mare amploare și un simbol al spiritualității românești.

1. Audiază „Rapsodia română nr. 1” de G. Enescu. Melodiile căror dansuri populare răsună în desfășurarea discursului muzical al rapsodiei?

Muzica dansurilor de societate

Menuetul

Dansurile de salon, numite și **dansuri de societate**, sînt practicate cu diverse ocazii festive și se disting prin mișcări moderate sau vioaie, prin stil de interpretare, forme de salut reciproc etc.

Unul dintre dansurile de societate care s-a bucurat de mare succes în saloanele aristocratice a fost **menuetul**, un vechi dans francez de origine populară. Avînd un caracter ceremonios, cu ritm ternar (de trei timpi) și mișcare moderată, rafinată și elegantă, devine foarte răspîndit la sfîrșitul secolului al XVII-lea–începutul secolului al XIX-lea. Regele Franței, Ludovic al XIV-lea, ascultînd o compoziție în genul menuetului de compozitorul Jean-Baptiste Lully, a rămas profund impresionat de frumusețea melodiei, de grația mișcărilor coregrafice și a cerut ca acest dans să fie cît mai des prezentat la curte.

Compozitorii J.P. Rameau și C.W. Gluck au introdus menuetul în spectacolele de operă și balet, J.S. Bach și G.F. Händel l-au introdus în suita preclasică, iar J. Haydn și W.A. Mozart l-au folosit în creațiile lor simfonice. Un celebru menuet poartă semnătura compozitorului L. van Beethoven.

1. Audiază piesa „Menuet” de L. van Beethoven.

Menuet

Allegretto Muzică: L. van Beethoven

p

2. Citește ritmul piesei „Menuet” concomitent cu denumirea notelor și respectarea accentelor.

Valsul

Valsul (din germ. *walze* „a se roti”) își face apariția în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea ca dans orășenesc de perechi, cu mișcări relativ vioaie, de învîrtire. Avînd la bază dansuri populare austriece și germane, capătă o răspîndire largă în toată lumea. Principalele caracteristici ale valsului sînt: măsura de 3 timpi, timpul potrivit, linia melodică cantabilă și deosebit de expresivă.

Începînd cu secolul al XIX-lea, apare un număr impresionant de valsuri, multe dintre care au devenit celebre. Cei care au adus valsul pe culmile desăvîrșirii, ca gen al muzicii de societate, au fost Johann Strauss (tatăl), Joseph Lanner, Johann Strauss (fiul), numit „rege” al valsului. Marea popularitate a valsului a făcut ca acest grațios dans să pătrundă în muzica de operă și de operetă. Ceea ce i-a determinat pe mulți compozitori să creeze valsuri special pentru diferite instru-

mente și orchestră. Sînt cunoscute pe larg în întreaga lume valsurile pentru pian de Frédéric Chopin, pentru orchestră – de C.M. Weber, J. Brahms, Ch. Gounod, I. Stravinski, A. Hacıaturian ș.a. În cultura muzicală românească valsul este prezent în creația compozitorilor Iosif Ivanovici, Eugen Doga, Gheorghe Mustea.

1. Audiază suita de valsuri „Povestiri din pădurea vieneză” de J. Strauss (ful) și descrie melodiile fermecătoare ale valsurilor vieneze.
2. Interpretează fragmentul din celebrul vals „Valurile Dunării” de compozitorul român Iosif (Ion) Ivanovici.

Valurile Dunării

Versuri: Carol Scrob

Muzică: Iosif Ivanovici

O bar - că pe va - luri plu - teș - te spre
Sin - gur în noap - te un biet că - lă

mal Prin nu - feri ce-și lea - gă - nă
tor Își cîn - tă sub ste - le al

al - be - le flori 1. dor.
i - ni - mii 2.

Gîn - dul îl poar - tă a - le - ne pe-un val Ca pe o floa - re de
lar cînd pe cer pri-ma stea va scli - pi Și cînd Lu - cea - fă - rul

nu-făr spre mal, Spre fa - ta ca - re-l aș - teap - tă of - tînd, lar
va a - ți - pi, Bar - ca sub săl - cii tă - cu - tă va sta, lar

o - re - le trec pe rînd.
fa - ta-l va - m - bră - ți - șa.

Tangoul

De peste ocean, din Argentina, vine un dans care s-a bucurat de o mare popularitate în saloanele Europei – **tangoul**. Caracterul acestui dans fermecător de perechi este determinat de ritmul specific sacadat și melodia atrăgătoare. Ca gen muzical, tangoul există în toate formele posibile de prezentare: instrumentală, vocală, vocal-instrumentală. Mulți dintre compozitorii secolului al XX-lea au folosit ritmurile și intonațiile specifice de tangou în creații de factură academică.

1. Audiază melodiile tangourilor „La Cumparsita” de C.H. Matos Rodriguez și „La paloma” de Sebastian Iradier. Determină asemănările și deosebirile dintre aceste două melodii de tango.

Sirtaki

Un ritm cu sonorități specifice caracterizează muzica dansurilor grecești. Din multitudinea acestor dansuri vom ilustra doar un exemplu tipic pentru dansurile **sirtaki**:

Copilărie

Muzică: Muzakis

mp

{ Cin - tă za - rea, Cin - tă vin - tul,
Cin - tă ce - rul și pă - min - tul

Cin - tă noap - tea pli - na de scin - tei,
Bu - cu - ri - a a - ces - tor ani ai

mei. 1. Co - pi - le,
2. Co - pi - le,

ori - un - de-n lu - me te gă - sești, Pe
fug no - rii toți în ju - rul tău, Mii

mul - te dru - muri a - tî - tea
de spe - ran - țe în suf - let

vi - suri îm - pli - nești. Co - pi - lă -
tu a - prinzi me - reu. Co - pi - lă -

ri - e, ți-s vi - se - le dulci mîn - gî -
ri - e, eu pe ni - mi - ca nu te-aș

ieri, Simți bu - cu - ri - a
da Și-n su - flet veș - nic *D.C.*

în în - so - ri - te pri - mă - veri.
o a - min - ti - re ți-oi păs - tra.

Coda

{ Cîn - tă	za - rea,	Cîn - tă	vîn - tul,	Cîn - tă
{ Cîn - tă	ce - rul	și	pă - mîn - tul	Bu - cu -

1. 2.

noap - tea pli - nă de scîn - tei,
ri - a a - ces - tor ani ai mei.

1. Învăță cîntecul „Copilărie” de compozitorul grec Muzakis.

2. Audiază și vizionează varianta instrumentală a melodiei de dans „Sirtaki”, apreciind temperamentul ei.

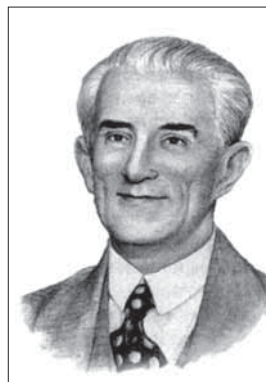
3. Execută mișcări în ritmul de dans sirtaki.

Boleroul

Un alt dans de societate de largă răspîndire este dansul popular spaniol în ritm legănat, însoțit de acompaniament de chitară și castaniete, numit **bolero**.

Cel care a sintetizat ritmurile și sonoritățile acestui dans a fost compozitorul francez **Maurice Ravel**, considerat astăzi clasic al muzicii. Creația lui este admirată nu numai pentru lirismul și feeria pe care o degajă, ci și pentru limpezimea, puritatea și perfecțiunea ei.

Ravel este autorul bine-cunoscutei creații pentru orchestra simfonică „Bolero”. Scrisă în 1928, lucrarea este construită în jurul a două teme care se repetă în *crescendo*. Originalitatea piesei constă în intrarea, rînd pe rînd, a instrumentelor orchestrei în ritmul muzicii.

Maurice Ravel (1875–1937)

Bolero

Moderato

Muzică: M. Ravel

1. Audiază piesa „Bolero” de M. Ravel. Urmărește ritmul specific al acestui dans concomitent cu dezvoltarea melodică: ce se întâmplă pe parcursul desfășurării lucrării?

Baletul

Baletul reprezintă genul de artă muzical-dramatică care îmbină muzica orchestrală, dansul, mimica și mișcările plastice ale corpului.

Baletul are la bază un libret inspirat dintr-o operă literară. Un spectacol de balet se constituie din acte și tablouri. Conținutul dramatic și emoțional al baletului este determinat de muzică. Printre renumiții compozitori ai lumii care și-au consacrat o bună parte din activitatea componistică muzicii de balet sînt: Piotr Ilici Ceaikovski, Serghei Prokofiev, Igor Stravinski, iar în creația muzicală românească – Eugen Doga.

► Află mai mult

- Istoria artei baletului în țara noastră începe odată cu deschiderea Teatrului Național de Operă și Balet din Chișinău (1956) și prezentarea primului spectacol de balet „Fîntîna din Bahcisarai” de către tînăra trupă de balet.

În prezent, una dintre frumoasele realizări ale acestei trupe este baletul „Luceafărul” de Eugen Doga. Premiera spectacolului a avut loc circa 30 de ani în urmă, dar și azi este aplaudat nu numai de admiratorii de artă din țară, ci și de peste hotare.

- Baletul „Luceafărul”, inspirat din poemul cu același nume de Mihai Eminescu, este prima lucrare în genul de balet a compozitorului Eugen Doga. Maestrul a îmbinat principiile simfoniei clasice și tradițiile muzicii naționale.

Piotr Ilici Ceaikovski.

Baletul „Lacul lebedelor”

Marele compozitor rus **Piotr Ilici Ceaikovski**, fiind inspirat de subiectele unor basme cu personaje și întîmplări fantastice, a scris o muzică excepțională pentru baletele: „Lacul lebedelor” (1876), „Frumoasa din pădurea adormită” (1889), „Spărgătorul de nuci” (1892).

„Lacul lebedelor” este considerat unul dintre cele mai celebre balete romantice din muzica universală.

Cele trei balete clasice pe muzica lui Ceaikovski au fost puse în scenă după coregrafiile ilustrului dansator francez Marius Petipa, care timp de 40 de ani s-a aflat în fruntea baletului din Sankt-Petersburg. Criticii de arta baletului fac pe bună dreptate asemănări ale spectacolului de operă cu cel al baletului, numai că părțile pentru „voce” ale cîntăreților sînt destinate dansatorilor. Fiecare partitură are echivalente ale ariilor, duetelor și ansamblurilor de operă.

Piotr Ilici Ceaikovski
(1840–1893)

1. Audiază și vizionează „Dansul micilor lebede” din baletul „Lacul lebedelor” de Piotr Ilici Ceaikovski.

„Dansul micilor lebede” din baletul „Lacul lebedelor” (fragmente)

Muzică: P.I. Ceaikovski

2. Apreciază muzica dansului după următorul algoritm: caracterul melodiei, tempoul, nuanțele dinamice, tipul interpretării.

3. Descrie oral grația unei lebede pe apă, folosind termenii muzicali adecvați.

Baletul Operei Române în *Lacul lebedelor* de Piotr Ilici Ceaikovski

4. Audiază și vizionează tablouri din baletele „Frumoasa din pădurea adormită”, „Spărgătorul de nuci”.

5. Documentează-te și alcătuiește o informație despre celebrele balet ale lui P. Ceaikovski.

Dansurile moderne. Varietatea lor

Dansurile moderne își fac apariția în viața culturală a societății în anii '20-'30 ai secolului trecut. Pe atunci, în America, se deschid primele cluburi de dans modern care erau frecventate de amatorii genului de diferite vârste. În asemenea cluburi se practicau dansuri cu caracter preponderent distractiv. Însă odată cu sporirea în societate a interesului deosebit pentru muzica latino-americană, dansurile moderne au început să se răspândească în întreaga lume. Dintre acestea pot fi enumerate: tangoul argentinian, salsa, mambo, merenga, lambada, samba, country și rock-and-rollul. Cluburile de dans modern au avut la început o importanță deosebită în dezvoltarea și perfecționarea stilurilor interpretative ale genurilor enumerate.

Dansurile latino-americane și nord-americane

Lambada, apărută pentru prima dată în anul 1987 ca o varietate a dansului modern de perechi de proveniență latino-americană – samba, în scurt timp se răspândește nespus de rapid în toată lumea. Lambada întrunește în sine elemente coregrafice din mai multe dansuri moderne, fiind caracterizată prin mișcarea rapidă și ritmică a șoldurilor.

Lambada – dans modern de origine sud-americană

1. Audiază și vizionează dansul modern lambada.

2. Exprimă-ți părerea asupra caracterului mișcărilor și al muzicii dansului.

Samba a fost descoperită de marinarii portughezi și răspândită ulterior în țările Europei. Când pronunțăm *samba*, în imaginația noastră apare fantasticul carnaval brazilian, în cadrul căruia pretutindeni se execută acest dans frumos cu un ritm arzător și costume multicolore. Ritmurile sambei amintesc de acelea venite din îndepărtata Africă de Sud-Vest.

Pătrunzînd în Europa, samba a devenit un dans modern de societate. Tradițiile carnavalului brazilian au fost preluate de europeni. Astfel de carnavaluri se desfășoară periodic în Italia (carnavalul de la Roma, Veneția).

În unele țări europene (Grecia, Macedonia etc.), manifestări culturale asemănătoare carnavalului se desfășoară pînă la începutul Postului Mare.

Samba se execută în îmbrăcăminte comodă avînd culori vii

Carnavalul în Brazilia

3. Audiază și vizionează dansul modern samba.

4. Documentează-te și redă în scris modalitățile de desfășurare a carnavalului brazilian.

Country. Dansul modern în stil country-american se bucură de mare popularitate atît în America de Nord, cît și în țările europene. Specific pentru acest stil de dans este că participanții se aranjează într-o linie ce le permite să execute, să improvizeze liber diverse mișcări în caracterul muzicii.

Rock-and-roll. Pe la jumătatea secolului al XX-lea, în SUA a luat naștere un nou stil de dans – *rock-and-roll*, caracterizat prin răsuciri, piruete, deplasări ale partenerilor în direcții diferite, cu gesturi convulsive. Dansul s-a răspîndit foarte repede în toate școlile de dans modern din lume. Stilul este inclus în mod obligatoriu în programele concursurilor internaționale de dans modern.

Dansînd country, mîinile se țin permanent pe centură, în afara bătăilor de palme

Spiritul rock-and-rollului anilor '50 și astăzi s-a păstrat viu în cluburile specializate de dans

Dansurile moderne europene

Această categorie de dansuri moderne, numită „standard”, s-a afirmat în calitate ei de bază a tuturor programelor de studiu al școlilor de dansuri moderne și sportive din Europa și din lumea întreagă. De regulă, studiul dansurilor europene începe cu însușirea valsului, apoi a tangoului și foxtrotului lent, dat fiind faptul că aceste genuri înaintează cerințe foarte stricte pentru participanți și, în afara unei inițieri prealabile, este dificil de a le respecta. În astfel de condiții, cea mai eficientă soluție pentru studiul serios al dansului este frecventarea lecțiilor particulare care se organizează sub egida asociațiilor regionale ale coreografilor, din care fac parte pedagogul și școala sa, sau a asociațiilor internaționale de dans modern.

Practicarea dansului modern solicită din partea participanților antrenament sistematic, muncă asiduă. Efortul fizic depus poate fi comparat doar cu cel al sportivilor de la patinajul artistic sau al celor care practică tenisul de câmp.

Dansul, de oricare gen ar fi, ca formă de exprimare a senzațiilor, impulsurilor și a sentimentelor, oferă fericita ocazie de a comunica cu cei din jurul nostru într-un limbaj specific, dăruind frumusețe și încântare estetică.

Dans standard

1. Audiază și vizionează evoluări artistice în scenă cu modernele dansuri europene standard: vals, tango, foxtrot.

2. Determină caracteristicile generale comune și cele distincte dansurilor în parte.
3. Numește formații de dans modern din republică și din afara ei.

4. Scrie o mică compunere pe tema: „Dansul modern în viața omului contemporan”.

5. Improvizați în afara orelor un mic concurs de dansuri moderne din diferite stiluri.

6. Cum crezi, ce dansuri moderne vor apărea în viitorul apropiat?

- Unitatea strînsă a **muzicii** și **dansului** trebuie examinată în legătură cu originea acestor arte. Muzica dansurilor a fost creată drept acompaniament al mișcărilor, avînd sarcina de a le organiza și de a le conferi plasticitate, expresie.
- La origine, dansurile au avut mai mult un caracter magic, care a determinat apariția **dansurilor ritualice**. Multe dintre dansurile de ritual au ajuns să se păstreze pînă în zilele noastre, deși fără semnificațiile lor de altădată. Ele sînt readuse în circuitul vieții de astăzi de etnografi, folcloriști și artiști, reprezentînd cele mai concludente mărturii despre bogăția spirituală a poporului.
- **Dansurile neritualice (propriu-zise)** se execută cu cele mai diverse ocazii. Ele pot fi admirate în cele mai diferite împrejurări: la hora satului, în timpul sărbătorilor populare, în spectacole muzical-coregrafice etc.
- Muzica dansurilor populare i-a inspirat pe mulți compozitori, servind ca bază pentru creația componistică academică.
- Cele mai selecte melodii în ritmuri de dans au trecut în categoria **dansurilor de societate**. Ele solicită maniere deosebite de interpretare, ceea ce în mod evident presupune o pregătire specială pentru a le practica. Multe dintre melodiile și ritmurile dansurilor de societate și-au găsit loc în creația academică a compozitorilor din diferite epoci.
- Culminația asocierii muzicii cu dansul este realizată în **arta baletului**, care, începînd cu secolul al XIX-lea, se dezvoltă deosebit de intens. Numeroși compozitori, coregrafi și dansatori celebri uimesc prin originalitatea fără precedent a stilurilor și ideilor novatoare de realizare artistică.

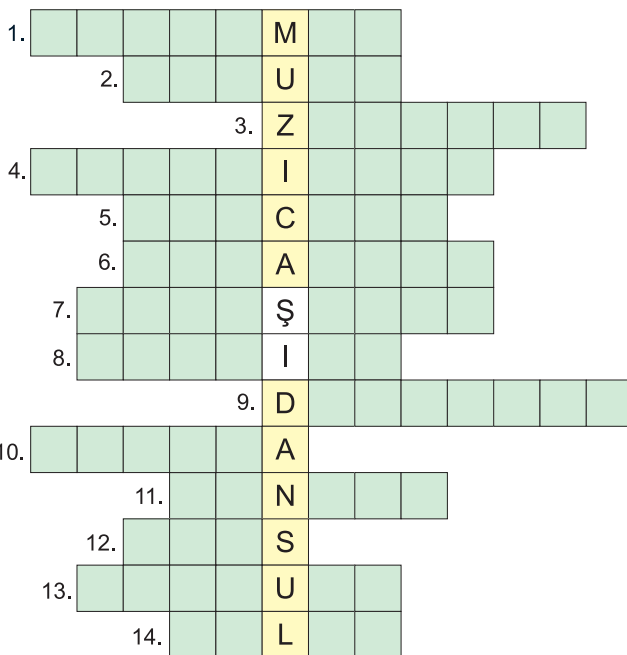
Vladimir Pervuninsky. *Vals*

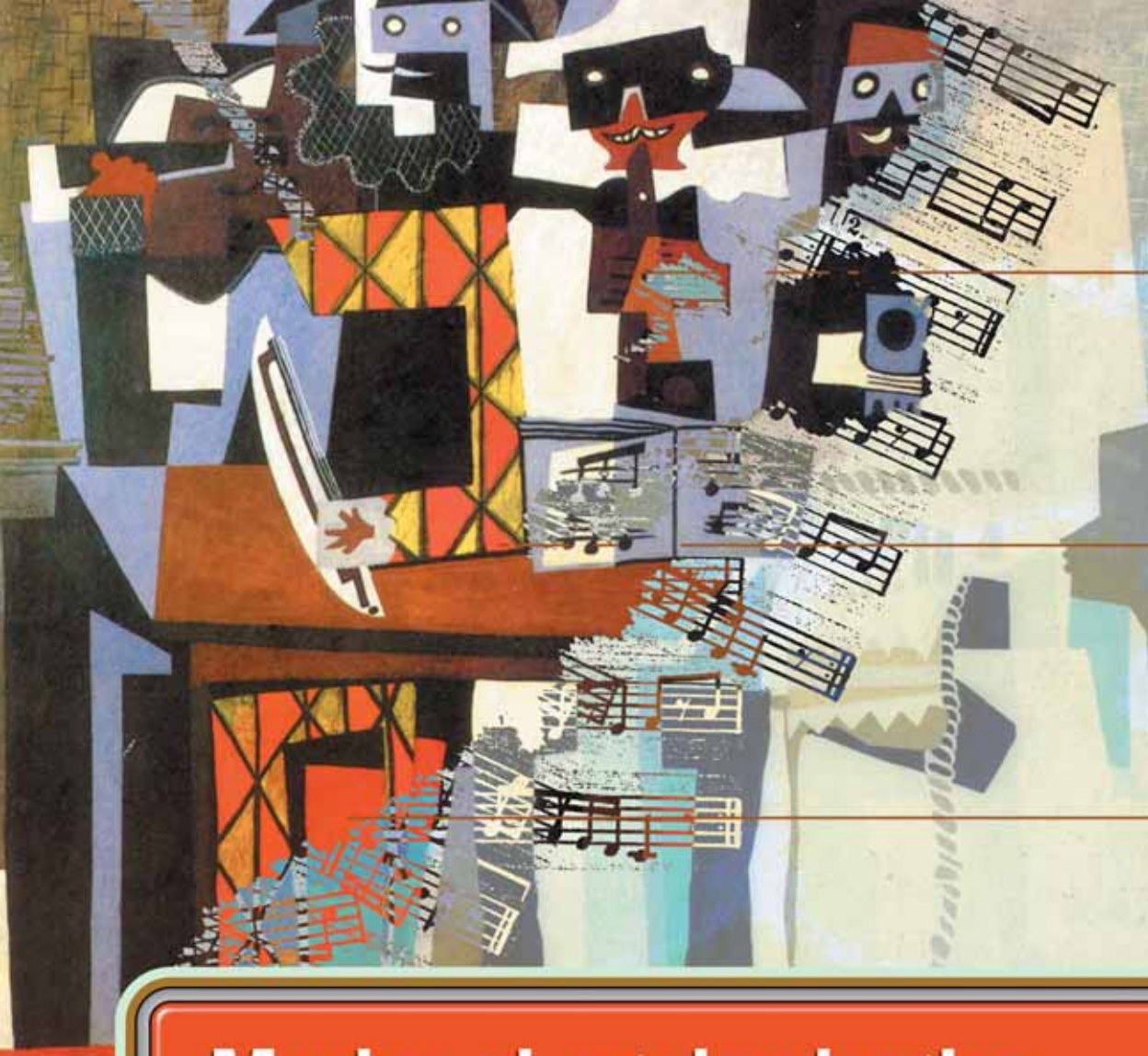

Autoevaluare

- **Explică** existența legăturii strânse între arta muzicii și a dansului din punctul de vedere al istoricului lor.
- **Numește** cele mai vechi dansuri populare românești.
- **Definește** noțiunile: *dans ritualic*, *dans nupțial*, *dans propriu-zis*, *dans de societate*, *dans clasic*, *dans modern*. Propune exemple din fiecare categorie de dans.
- **Descifrează** noțiunea de *cîntec-joc*. Oferă exemple de cîntece de joc. Numește interpreți cunoscuți de cîntece de joc.
- **Dezvăluie** semnificația portului popular în arta dansului.
- **Numește** compozitori recunoscuți și creații inspirate din melodiile și ritmurile dansurilor populare.
- **Formulează** o definiție a noțiunii de *balet*.
- **Reprodu** pe caiet grila de mai jos și completează-o:

1. Domnitor al Moldovei și mare om de cultură.
2. Dans de salon de mare popularitate în sec. al XVII-lea–al XVIII-lea.
3. Denumirea unui dans nupțial.
4. Zeița dansului și a muzicii (la grecii antici).
5. Ritm specific muzicii de dans.
6. Dans de ritual din folclorul copiilor.
7. Dans tradițional românesc executat în exclusivitate de bărbați tineri.
8. Compozitor moldovean, autorul muzicii poemului coregrafic „Drăgaica”.
9. Dans ritualic românesc executat de fete.
10. Autor al coreografiilor celor trei balete ale lui Ceaikovski.
11. Dans de societate de origine argentiniană.
12. Dans de societate de origine austro-germană.
13. Compozitor considerat „rege” al valsului.
14. Compoziție muzical-coregrafică care are la bază un libret.

Muzica și artele plastice

Pictura este un concert al ochilor.

Eugène Delacroix

Arta muzicii în asociere cu arta culorilor și formelor

Muzica este o artă ale cărei mijloace de exprimare sînt sunetele. Ea poate fi cunoscută, mai întîi de toate, pe cale auditivă, în procesul emiterii de vocea umană sau prin intermediul instrumentelor muzicale. Acest fenomen acustic dispune de un întreg arsenal de mijloace artistice de exprimare: melodie, ritm, mod, dinamică, timbru, registru, tempou.

Artele plastice (pictura, sculptura, arhitectura) redau lumea prin alte mijloace artistice: punct, pată, culoare, linie, formă, volum etc., care pot fi percepute vizual.

Cu toate aceste diferențe, evoluția istorică concomitentă a artelor plastice și a muzicii a făcut ca ele să aibă multe asemănări. Genialul pictor italian din epoca Renașterii Leonardo da Vinci afirma că muzica și pictura sînt surori. Din timpuri îndepărtate, muzica a constituit subiectul multor opere de artă plastică, de exemplu, pe zugrăvelile mănăstirilor din nordul Moldovei îngerii cîntă la bucium, iar psalmistul David (personaj biblic) apare în numeroase pînze acompaniindu-se la cobză. Alte pînze înfățișează portrete ale muzicienilor, cîntăreților, dansatorilor, secvențe din concerte (toate în procesul producerii actului estetic) sau instrumente muzicale (în special, naturi statice) etc. Unii plasticieni utilizează în calitate de titluri pentru lucrările lor termeni muzicali, cum ar fi, de exemplu, „Fuga”, „Sonata”, „Recviem”, „Adagio”, „Acord” etc.

Ambele arte folosesc numeroși termeni generali comuni: *compoziție, formă, stil, culoare, ritm* etc. Bunăoară, *compoziție muzicală* – totalitatea elementelor ce alcătuiesc o lucrare muzicală; *compoziție picturală* – felul în care sînt dispuse elementele imaginii într-un tablou.

Muzica are capacitatea de a face să învie în conștiința noastră cele mai diverse reprezentări vizuale ale unor personalități, evenimente, fapte, fenomene naturale etc. La rîndul lor, lucrările de artă plastică, asociindu-se cu muzica, creează posibilități pentru o mai bună înțelegere a mesajului și conținutului emoțional al operelor.

1. Enumeră elementele principale specifice muzicii și pe cele specifice artelor plastice (pictura, sculptura, arhitectura).
2. Enunță cîțiva termeni comuni pentru muzică și artele plastice. Comentează sensurile lor pentru fiecare dintre cele două arte.

3. Propune 3 exemple care ilustrează legătura dintre muzică și artele plastice.

4. Numește lucrări muzicale audiate sau interpretate anterior care ți-au produs impresii vizuale deosebite. Motivează aprecierile făcute.
5. Propune pentru interpretare vocală 2 cîntece cu caracter diferit, versurile și melodia cărora să sugereze imagini vizuale concrete.

Arta decorativă populară și folclorul muzical

Oamenii din diferite țări ale lumii și epoci istorice au manifestat în permanență tendința de a-și înfrumuseța spațiul și obiectele din jurul lor.

Activitatea umană de împodobire a unor obiecte cu elemente artistice poartă denumirea de **artă decorativă**.

Cei ce practică arta decorativă se împart în două categorii:

- persoane pentru care arta decorativă a devenit o activitate profesională;
- persoane talentate pentru care această activitate a devenit o îndeletnicire ce produce plăcerea estetică, pe lângă ocupația de bază (profesia).

Din ambele categorii s-au evidențiat talente de excepție care formează artiștii din domeniul artizanal numiți **meșteri populari**.

Dintre producțiile meșterilor populari care au cele mai apropiate tangențe cu folclorul muzical sînt considerate: a) portul popular cu detaliile lui caracteristice; b) instrumentele muzicale populare, care, grație implicării spiritului creativ al meșterului popular, pot fi considerate, pe bună dreptate, adevărate obiecte de artă.

Instrumente muzicale create de meșteri populari

Costumul național (portul popular)

În lucrarea „La gura unei peșteri de comori”, Vladimir Curbet, Artist al Poporului din Republica Moldova – neobosit culegător de folclor și datini populare –, consemnează că portul național românesc a fost zămislit de mintea, sufletul și mâinile dibace ale strămoșilor noștri, purtându-l cu mândrie și demnitate, pe care l-au păstrat cu sfințenie și l-au transmis din generație în generație ca pe o adevărată comoară.

Portul național reprezintă una dintre cele mai însemnate forme de cultură a unui popor, ridicând multe probleme, dintre care unele suscită un interes deosebit cum ar fi: geneza istorică și etapele principale de evoluție, formele contemporane și aria de răspândire etc.

În republica noastră se disting 4 regiuni care diferă în ce privește unele detalii ale portului popular: raioanele de nord, centrale, de sud și cele estice.

Obiceiurile tradiționale ale neamului cum ar fi: plugușorul, capra, sorcova, călușării, Rusaliile etc. sînt legate organic de cîntecul și dansul popular. Un aport considerabil pe acest tărîm îl aduc colectivele etnofolclorice din republică, care în ultimii 20 de ani au căpătat o răspîndire destul de largă. Unul dintre ele, care a atins performanțe mari în păstrarea și valorificarea pentru generațiile viitoare a portului popular, a obiceiurilor, cîntecelor și dansurilor strămoșilor noștri, este Grupul Etnofolcloric din Chișinău „Moștenitorii” (conducător artistic – Valeriu Chipur, conducător muzical – Dan Vizitiu).

Mășter popular la războiul de țesut pînă pentru costume naționale

Grupul Etnofolcloric „Moștenitorii”

Artiștii care interpretează cîntece și execută dansuri populare se înveșmîntează în splendide costume populare, pe care le poartă cu demnitate, fiind mîndri și deplin conștienți de contribuția pe care au avut-o strămoșii lor la crearea și îmbogățirea patrimoniului universal al umanității.

Tabloul muzical

Noțiunea de *tablou* apare frecvent în muzică și în pictură: un tablou pictat reprezintă o imagine realizată prin forme și culori; un tablou muzical realizat prin intermediul sunetelor sugerează o dispoziție, un sentiment în legătură cu o anumită imagine.

Nikolai Andreevici Rimski-Korsakov.

***Tabloul simfonic „Zborul cărăbușului”
din opera „Povestea țarului Saltan”***

Nikolai Andreevici Rimski-Korsakov a fost un maestru al culorii orchestrale și al picturii muzicale.

Compozitorul Serghei Rahmaninov menționa că în partiturile lui Rimski-Korsakov nu există nici cea mai mică îndoială cu privire la „tabloul meteorologic pe care muzica are menirea să-l reproducă. Cînd afară e viscol, fulgii parcă dan-

sează și sar în fața ferestrei.

Iar viorile nu se mai aud cînd soarele se înalță pe bolta cerului, toate instrumentele strălucesc împreună cu el aproape la fiecare măsură. Cînd este vorba de apă, valurile unduie și dansează prin orchestră... Sunetul este rece și sticlos atunci cînd descrie o noapte geroasă și calmă de iarnă, cu cerul spuzit de stele. A fost un mare maestru al picturii cu sunetul orchestral...”

Cînd este vorba de apă, valurile unduie și dansează prin orchestră... Sunetul este

rece și sticlos atunci cînd descrie o noapte geroasă și calmă de iarnă, cu cerul spuzit de stele. A fost un mare maestru al picturii cu sunetul orchestral...”

Operele-basme semnate de compozitorul Rimski-Korsakov deschid ascultătorului o lume nouă, încîntătoare, o lume a supranaturalului și a exoticiului.

Astfel, muzica operei „Povestea țarului Saltan” l-a inspirat pe pictorul Mihail Vrubel în crearea tabloului „Crăiasa-lebădă”, cu impresionantul chip plăpînd și trist al personajului de basm.

N.A. Rimski-Korsakov
(1844–1908)

Mihail Vrubel. *Crăiasa-lebădă* din
„Povestea țarului Saltan”

În opera „Povestea țarului Saltan”, Rimski-Korsakov creează, între altele, un tablou muzical de excepție, care sugerează zborul unui cărăbuș. În acest scop, compozitorul apelează la mijloacele muzicale corespunzătoare: mișcarea oscilantă a melodiei, tempoul, nuanțele dinamice, timbrul instrumentelor cu corzi, în special, al violoncelor.

1. Audiază cu atenție tabloul simfonic „Zborul cărăbușului”.

2. Caracterizează mijloacele muzicale folosite de compozitor la crearea acestui tablou: melodia, ritmul, timbrul, tempoul, nuanțele dinamice.

3. Reprezintă printr-un desen zborul unui cărăbuș (bondar), avînd ca punct de reper impresiile auditive.
4. Comentează aprecierile date de Serghei Rahmaninov compozitorului N.A. Rimski-Korsakov precum că el a fost „un mare maestru al picturii cu sunetul orchestral”.

Dumitru Georgescu-Kiriatic.

Moara

Dumitru Georgescu-Kiriatic
(1866–1928)

Compozitorul **Dumitru Georgescu-Kiriatic** face parte din elita muzicienilor români. Numele său este legat de punerea în valoare a cîntecului folcloric.

A cules, a studiat folclorul de pe toate teritoriile locuite de români și a pledat pentru înființarea Arhivei Naționale de Folclor.

Cu intenția de a apropia tînăra generație de muzica populară națională, a adunat cele mai frumoase creații muzicale, alcătuiind culegeri de cîntece pentru școlari.

A cultivat folclorul și în muzica corală, dăruind patrimoniului muzicii naționale numeroase lucrări în stil popular.

Cîntecul „Moara” reproduce un tablou muzical în care mișcarea roții morii este redată printr-o linie melodică tipică ce conține creșteri și descreșteri.

1. Învăță și interpretează expresiv cîntecul „Moara” de D. Georgescu-Kiriatic.
2. Determină mijloacele muzicale folosite de compozitor pentru a reda tabloul mișcării roții unei mori de apă.
3. Stabilește forma muzicală în care este scris cîntecul „Moara”. Comentează intenția compozitorului privind forma muzicală aleasă.

Moara

Versuri: V. Cosmovici

Muzică: D. Georgescu-Kiriatic

f

1. A - pa cur - ge tot la va - le

Și-n - tîl - neș - te moa-ra-n ca - le. A - pa cur - ge

tot la va - le Și-n - tîl - neș - te moa-ra-n ca - le.

mf Refren:

Roa - ta mo - rii se-n - vîr - teș - te,

Nici - de - cum nu se-o - dih - neș - te,

Ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta,

mp

ta, ta, ta, ta, ta,

ta, ta, ta, ta, ta.

2. Iar morarul, alb ca moșul,
De grăunțe umple coșul,
Și-n curînd postava-i plină
De făină albă, fină.

Refren.

3. Din făină mama face
Pîine moale, ce ne place,
Și mai face tăiței,
Plăcinte și colăcei.

Refren.

N.A. Rimski-Korsakov. Suita simfonică „Șeherezada”

Ilustrație la *O mie și una de nopți*

Fiind cursant al Școlii corpului de marină, între 1862 și 1865, **N.A. Rimski-Korsakov** face o călătorie peste ocean. Impresiile din această călătorie au fost redată în suita simfonică „Șeherezada”. Cele 4 părți ale suitei constituie descrieri muzicale de o rară frumusețe, inspirate din subiectele poveștilor arabe din „O mie și una de nopți”. Suita începe cu o frază muzicală, susținută într-un caracter violent, în care-și dau concursul tromboanele, tuba, contrabasurile și alte instrumente din orchestră. Aceste prime acorduri amintesc de imaginea necruțătorului rege Șahriar. De abia ce orchestra încetinește, apare chipul Șeherezadei, reprezentat de timbrul gingaș, curat, oarecum trist al viorii solistice. Începe a se depăna firul celei dintâi povești. Muzica

deplasează ascultătorul în stihia largului uneia din mărilor sudice. Călătoria liniștită a marinarului Sindbad este afectată de tulburarea pe neașteptate a mării. Valurile uriașe lovesc neîncetat și îngrozitor corabia călătorului. Pentru a reda confruntarea cu valurile sălbătice, orchestra pune în acțiune tot arsenalul ei de mijloace sonore.

Prin forța de expresie, tablourile mării pe timp de furtună, create de compozitorul Rimski-Korsakov, pot fi asemuite cu celebrele lucrări ale pictorului rus Ivan Konstantinovici Aivazovski.

Ivan K. Aivazovski. *Furtună pe mare*

1. Audiază partea I din suita simfonică „Șeherezada”.

2. Ce mijloace muzicale și cum le-a folosit compozitorul pentru a reda tabloul mării?
3. În ce categorie a muzicii se încadrează suita simfonică „Șeherezada”?

Portretul muzical

Istoria noastră zbuciumată a scos în evidență de-a lungul secolelor personalități de geniu, de mare strălucire. Prima dintre acestea este Ștefan cel Mare, domn viteaz și înțelept, harnic și clarvăzător, care prin activitatea sa a lăsat o urmă adâncă în conștiința generațiilor care i-au urmat.

Chipul monumental al viteazului domnitor este înveșnicit și prin mijloacele muzicii. Intonațiile muzicale dezvăluie lumea interioară (dispoziția, sentimentele, gândurile), dar și trăsăturile de caracter ale lui „Ștefan, domn cel mare”. Portretul muzical al marelui domnitor este reflectat prin variate mijloace muzicale.

Iacob Mureșianu.

Uvertura „Ștefan cel Mare”

Iacob Mureșianu, unul din întemeietorii artei muzicale românești, a realizat creații muzicale inspirate din folclorul și din istoria neamului. Uvertura „Ștefan cel Mare” este una din primele creații de muzică simfonică românească. În uvertură descoperim ipostaza monumentală a voievodului neînfricat. Compozitorul s-a inspirat din melodia cîntecului „Mama lui Ștefan cel Mare” de A. Flechtenmacher. Pornind de la melodia cu caracter de romanță, compozitorul dezvoltă portretul muzical al voievodului. O semnificație artistică deosebită în redarea portretului marelui domnitor îi revine orchestrației (distribuirea instrumentelor orchestrei) excepționale a muzicii uverturii.

1. Audiază uvertura „Ștefan cel Mare” de Iacob Mureșianu și caracterizează muzica din punctul de vedere al mijloacelor de portretizare a marelui voievod.

2. Descrie chipul domnitorului Ștefan cel Mare și Sfînt, avînd ca puncte de reper mesajul creațiilor interpretate și audiate.

Gavriil Musicescu.

Cîntecul lui Ștefan cel Mare

În „Cîntecul lui Ștefan cel Mare” de **Gavriil Musicescu** sînt exprimate bărbăția, dîrzenia și eroismul domnitorului Moldovei. Aceste caracteristici redată prin mijloace muzicale pot fi cu ușurință recunoscute și în trăsăturile dăltuite de sculptori în monumentele din piatră și bronz ale marelui voievod.

1. Învăță după auz „Cîntecul lui Ștefan cel Mare” de G. Musicescu.
2. Redă caracterul cîntecului, respectînd indicațiile corespunzătoare arătate de compozitor.

Cîntecul lui Ștefan cel Mare

Versuri: V. Alecsandri

Muzică: din colecția G. Musicescu

Maestoso
mf

1'3'5' Ște - fan, Ște - fan, domn cel Ma - re,

Sea-măn pe lu - me nu a - re De - cît nu - mai

poco rall. Ⓢ
mîn - drul soa-re, De-cît nu - mai mîn - drul soa-re.

2'4'6' Din Su - cea - va cînd el sa - re, Pu - ne piep - tul

p

la ho - ta - re, Ca un zid de

cresc. *rit.* *Strofa a 5-a D.C. e poi al FINE* Ⓢ
a - pă - ra - re, Ca un zid de a - pă - ra - re.

ff CODA ral. *ff*
Și duș - ma - nul spor nu a - re.

3. Brațul său fără-ncetare
Bate hordele tătare,
Bate cetele barbare,
Bate cetele barbare.

4. Bate leși în fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Și-i scutește de-ngropare,
Și-i scutește de-ngropare.

5. Lumea-ntreagă stă-n mirare,
Țara-i mică, țara-i tare
Și dușmanul spor nu are,
Și dușmanul spor nu are.

6. Lumea-ntreagă stă-n mirare,
Căci precum în cer un soare
Așa-i Ștefan, domn cel Mare,
Așa-i Ștefan, domn cel Mare!

Tiberiu Olah.

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia

Din muzica pentru filmul „Mihai Viteazul” compozitorul român **Tiberiu Olah** a selectat câteva tablouri muzicale pentru lucrarea intitulată „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia”, ce glorifică semnificația evenimentului. Măreția momentului a fost imortalizată și în celebra pînză a lui Constantin Lecca cu aceeași denumire.

Constantin Lecca. *Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia*

1. Amintește-ți de la lecțiile de istorie cine a fost Mihai Viteazul.
2. Audiază suita simfonică „Mihai Viteazul” de T. Olah.

3. Caracterizează compoziția muzicală, examinînd, totodată, tabloul pictorului C. Lecca.

4. Învăță după auz cîntecul „Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul” de mai jos și urmărește dezvoltarea melodiei după textul notelor.
5. Explică caracterul melodiei în legătură cu semnificația versurilor.

Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul

Versuri: D. Bolintineanu

Maestoso

mf

Muzică: din colecția G. Musicescu

1-3. Ca un glob de a - ur lu - na stră - lu - cea

Și pe-o va - le ver - de, oș - ti - le dor - meu;

Dar pe-un vîrf de mun - te stă Mi - hai la ma - să

Și pe dal - ba-i mî - nă frun - tea lui se la - să;

f
Stă în ca - pul me - sei, în - tre că - pi - tani,
Și re - chea - mă dul - ce ti - ne - rii săi ani.
p
4. Ce - i vi - a - ța noas - tră în sclă - vi - e oa - re?
Noap - te fă - ră ste - le, zi - uă fă - ră soa - re.
f
Cei ce rab - dă ju - gul și - a tră - i mai vor
Me - ri - tă să - l poar - te spre ru - șa - nea lor!

1. Ca un glob de aur luna strălucea
Și pe-o vale verde, oștile dormeau;
Dar pe-un vîrf de munte stă Mihai la masă
Și pe dalba-i mîină fruntea lui se lasă;
2. Stă în capul mesei, între căpitani,
Și recheamă dulce tinerii săi ani.
Căpitanii toarnă prin pahare vin
Și în sănătatea lui Mihai închin.
3. Dar Mihai se scoală și le mulțumește
Și, luînd paharul, astfel le vorbește:
„Nu vă urez viață, căpitanii mei,
Dimpotrivă, moarte, iată ce vă cei!
4. Ce-i viața noastră în sclavie oare?
Noapte fără stele, ziuă fără soare.
Cei ce rabdă jugul și-a trăi mai vor
Merită să-l poarte spre rușinea lor!”

Mihai Viteazul, domn al Țării Românești

Creația plasticianului – sursă de inspirație pentru compozitor

Modest Petrovici Musorgski.

Suita pentru pian „*Tablouri dintr-o expoziție*”

M.P. Musorgski
(1839–1881)

Există diverse modalități de influențare reciprocă a muzicii și artelor plastice. Un exemplu clasic îl constituie cel al compozitorului rus **Modest Petrovici Musorgski**, care a transpus în limbajul muzicii impresiile produse de zece tablouri pe care le-a admirat la expoziția pictorului Victor Hartman, un contemporan al compozitorului. Musorgski reunește aceste tablouri muzicale într-o suită pentru pian, orchestrată mai apoi de compozitorul francez Maurice Ravel. Elementul de legătură al suitei îl constituie tema „Promenadei”, reprezentînd deplasarea compozitorului de la un tablou la altul. Din această celebră suită se remarcă două tablouri.

Primul tablou muzical – „Baletul puișorilor ieșiți din găoace” – este inspirat de imaginea pictată ce reprezintă niște costume de balet în formă de găoace. Sunetele în registrul acut și tempo-ul vertiginos redau țipetele răsunătoare ale puișorilor, mișcărilor lor ușoare și amuzante.

Cel de-al doilea tablou muzical constituie o memorabilă piesă ce semnifică forță și glorie – „Porțile Kievului”. Musorgski a compus-o fiind impresionat de măreția creației picturale „Marea poartă a Kievului”, unde sînt înfățișate porțile Kievului avînd forma unui coif uriaș. Kievul, vechea capitală a Rusiei kievene, simboliza puterea țării.

Edgar Degas. Balerine în fuste galbene

Suită – creație instrumentală alcătuită din cîteva părți de sine stătătoare, de obicei contrastante, dar reunite printr-o concepție artistică unitară. Părțile constitutive ale suitei se deosebesc prin caracterul, ritmul, tempoul lor.

1. Audiază piesele „Baletul puișorilor ieșiți din găoace” și „Porțile Kievului”. Ce simbolizează fiecare din aceste două piese?

2. Caracterizează mijloacele folosite de compozitor în aceste două tablouri muzicale.

Ion Hartulary-Darclée.

Suita simfonică „*Picturi de Grigorescu*”

Compozitorul român **Ion Hartulary-Darclée** (1886–1969), inspirat de tablourile marelui pictor român Nicolae Grigorescu: „Car cu boi”, „Venind de la izvor”, „Păstorița”, „Dorobanțul”, a compus suita simfonică „Picturi de Grigorescu”. Cele patru tablouri muzicale le completează pe cele picturale, fiind executate prin mijloace specifice.

Nicolae Grigorescu. *Păstorița*

Nicolae Grigorescu.
Dorobanțul

► Află mai mult

Nicolae Grigorescu (1838–1907)

Este unul dintre cei mai mari pictori români, care a lăsat în patrimoniul cultural al neamului valoroase opere de artă. Lucrările sale cu diferită tematică sînt expuse în cele mai prestigioase galerii și muzee de artă din România și din lume.

Renumitul pictor, fiu de țăran, din copilărie a cunoscut viața deloc ușoară a oamenilor de la sat. Aceste impresii și-au pus amprenta pe întreaga activitate de creație a celebrului pictor.

Nicolae Grigorescu. *Car cu boi*

1. Audiază succesiv cele patru tablouri muzicale ce alcătuiesc suita simfonică „Picturi de Grigorescu” de Ion Hartulary-Darclée.

2. Determină caracterul muzicii fiecăreia dintre cele patru părți.
3. Examinează atent fiecare din cele trei tablouri. Găsește câte un atribut potrivit atât pentru tabloul pictural, cît și pentru tabloul muzical.

George Enescu.

Rapsodia română nr. 2

Corneliu Baba. *Portretul lui George Enescu*

Dacă prima rapsodie a compozitorului român **George Enescu** poate fi asemuită cu un tablou reprezentînd o scenă de amploare a unei petreceri populare, cea de-a doua rapsodie evocă imaginea unui faimos monument de arhitectură – Cetatea Neamțului. Compozitorul „proiectează” cetatea în sonorități ce ne aduc aminte de legendă. Primul motiv este asemănător celui bine cunoscut din basmele noastre cu „A fost odată...”.

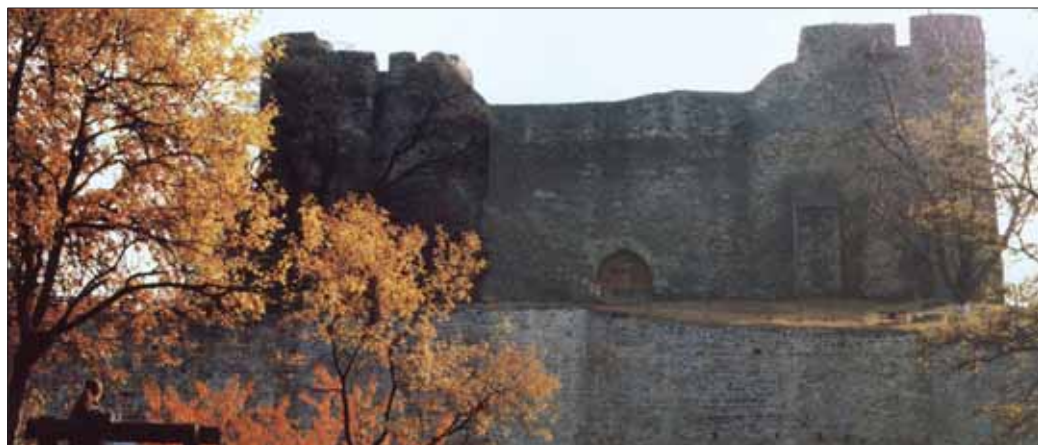
Cetatea Neamțului este locul unde Ștefan cel Mare își căutase refugiu după crunta bătălie de la Valea Albă. Pe măsura dezvoltării compoziției muzicale, ritmurile cresc prin angajarea întregii orchestre. Lucrarea creează la audiție impresia aflării ascultătorului în cetatea dominată de suflul marelui voievod.

Virgil Alimășanu. *Rapsozi*

Rapsodia română nr. 2

(fragment)

Cetatea Neamțului ctitorită de Petru Mușat și fortificată de Ștefan cel Mare

Rapsodia este o compoziție muzicală alcătuită din succesiunea unor motive și fragmente de melodii variate, adesea de inspirație folclorică.

1. Vocalizează din memorie fragmentul de început al „Rapsodiei române nr. 2”.

2. Cu ce mai poate fi asemuit caracterul muzicii „Rapsodiei române nr. 2”?

3. Selectează imagini ce reprezintă monumente de arhitectură. Cu ce creații muzicale cunoscute pot fi comparate ele, în opinia ta?

Muzica – izvor de inspirație pentru plastician

Mikalojus Konstantinas Ciurlionis.

Poemul simfonic „Marea”

Istoria culturii mondiale cunoaște numele mai multor reprezentanți care s-au produs la fel de bine în două sau chiar în mai multe domenii ale creației artistice.

Mikalojus Konstantinas Ciurlionis a lăsat omenirii o moștenire demnă de o înaltă apreciere atât în muzică, cât și în pictură. El vedea sunetele în culori și asocia culorilor diverse tonuri muzicale. Deși a avut o viață scurtă, în cele peste 200 de creații muzicale și aproximativ 300 de lucrări

plastice s-a dovedit a fi o figură impresionantă și originală în cultura europeană de la intersecția secolelor XIX–XX.

M.K. Ciurlionis (1875–1911)

M.K. Ciurlionis. *Sonata piramidelor*

Născut într-un mic oraș din Lituania, încă din primii ani de viață i-au fost observate calitățile muzicale deosebite. Fiind îndrumat să facă studii muzicale, el se înscrie la Școala de Orchestră pe când avea 14 ani. Acolo studiază flautul, cântă în orchestră, face primele încercări de a compune muzică. Deoarece era un elev sîrguincios, îi rămînea timp liber pentru a efectua ieșiri dese în împrejurimile pitorești ale locului, unde admira cu nesaț frumusețile naturii și le schița în desene.

După absolvirea Școlii de Orchestră, este îndrumat de Mihail Oghinski să-și continue studiile la Conservatorul din Varșovia. În 1899, se încheie ciclul de învățămînt și Ciurlionis simte nevoia de a-și aprofunda cunoștințele muzicale. Cu acest scop, el este îndrumat și susținut material pentru a se înscrie la Conservatorul din Leipzig. Aici, Ciurlionis studiază cu cei mai buni profesori arta compoziției, a instrumentării și se afirmă ca un compozitor de forme muzicale ample. În această perioadă scrie un cvartet de coarde, o uvertură, o fantezie simfonică, cîteva piese instrumentale, un mare număr de canoane și fugi pentru pian etc.

M.K. Ciurlionis. *Sonata mării*

Ciurlionis face lecturi serioase, vizitează frecvent sălile muzeelor de arte plastice, se interesează mult de operele marilor scriitori, filozofi. Toate aceste preocupări au determinat ca muzica lui să fie deosebit de originală, resimțindu-se în ea spiritul fanteziei fără margini și, în același timp, laconismul în expresia ideilor. Toată lumea era convinsă că Ciurlionis va deveni un compozitor de o factură nouă, căruia i se deschideau mari perspective pentru a deveni consacrat artei muzicale. Urma doar să se facă un pas decisiv. Dar acest pas nu a fost făcut, căci, dintre pasiunile multiple ale lui Ciurlionis, pictura a ajuns să preia locul muzicii. Din anul 1907 și pînă la sfîrșitul vieții, Ciurlionis se consacră în întregime picturii.

1. Audiază un fragment din poemul simfonic „Marea” de M.K. Ciurlionis.

2. Caracterizează conținutul de imagini muzicale ale poemului simfonic „Marea”.
3. Compară imaginea auditivă din poemul simfonic „Marea” cu cea plastică („Sonata mării”) de același autor.

4. Determină elementele comune de limbaj pentru a desemna trăsăturile principale a două opere ale aceluiași autor: muzicală și picturală.

5. Caracterizează succint cele două reproduceri de pe pag. 100.
6. Cum crezi, ce gen de muzică interpretează cele două personaje?

Sinteză

- **Muzica și artele plastice** au o istorie comună: de-a lungul ei, ambele s-au dezvoltat în paralel, fiecare formându-și mijloacele proprii de limbaj artistic. Atât muzica, cât și artele plastice au menirea de a evoca personalități, fapte, evenimente din viața oamenilor, fenomene din lumea ce ne înconjoară. Ceea ce le face să se deosebească sînt mijloacele de limbaj proprii fiecăreia din ele și, respectiv, căile diferite ale cunoașterii lor de către oameni: muzica poate fi cunoscută datorită **auzului**; artele plastice pot fi receptate cu ajutorul **văzului**.
- Deseori, muzica este capabilă să trezească ascultătorului cele mai diferite reprezentări vizuale și, la rîndul lor, artele plastice pot fi asemuite frecvent cu anumite creații muzicale: ascultînd muzica, putem să ne imaginăm anumite tablouri; tot așa cum, privind anumite tablouri, ne putem transfera în lumea muzicii.
- Pentru mulți compozitori, anumite lucrări de artă plastică au servit drept sursă de inspirație creatoare, tot așa cum nenumărați plasticieni, impresionați de forța muzicii, au creat picturi nemuritoare.

Vasili Surikov. *La chitară*

Tiit Peaesuke. *Muzica*

- **Enumeră** mijloacele principale de limbaj artistic folosite de muzică și de artele plastice.
 - **Enunță** câțiva termeni comuni utilizați în arta muzicală și în artele plastice. Comentează sensurile lor pentru ambele cazuri.
 - **Demonstrează** modul influențării reciproce a muzicii și artelor plastice.
 - **Definește** noțiunea de *tablou muzical* și cea de *pictură muzicală*.
 - **Propune** exemple de tablouri muzicale cunoscute. Cine sînt autorii lor?
 - **Explică** cum înțelegi noțiunea de *portret muzical*.
 - **Precizează** ce poate reda un tablou sau un portret executat de plastician și ce poate exprima tabloul sau portretul creat de compozitor.
 - **Descifrează** noțiunile de *pictură sonoră*, *peisaj muzical*.
 - **Numește** exemple de creații muzicale inspirate din opere de artă plastică.
 - **Enumeră** câteva picturi cu tematică muzicală.
 - **Reprodu** pe caiet grila de mai jos și completează-o:
 - Gen de artă plastică.
 - Gen de muzică instrumentală.
 - Lucrare de pictură.
 - Instrument muzical ce are coarde și arcuș.
 - Compozitor și artist plastic lituanian de la sf. sec. al XIX-lea – înc. sec. al XX-lea.
 - Denumirea lucrărilor instrumentale alcătuite din mai multe părți ce diferă după caracter.
 - Autorul sculpturii lui Ștefan cel Mare și Sfînt din Chișinău.
 - Compozitor rus, autorul suitei „Tablouri dintr-o expoziție”.
 - Suită simfonică de compozitorul rus N.A. Rimski-Korsakov.
 - Celebru pictor român.
 - Gen de artă plastică.
 - Lucrare instrumentală de proporții, inspirată din muzica populară.
 - Compozitor francez care a orchestrat suita „Tablouri dintr-o expoziție”.

1.					T				
2.					A				
3.					B				
4.					L				
5.					O				
6.					U				
7.					M				
8.					U				
9.					Z				
10.					I				
11.					C				
12.					A				
13.					I				

Concluzii finale

- Omul a creat artele (**muzica, literatura, pictura, dansul**) și le-a perfecționat continuu din nevoia de a-și exprima sentimentele, gândurile, aspirațiile, reflectând viața în dimensiunea ei spirituală.
- La începuturi, artele aveau un caracter sincretic, adică existau într-o unitate strânsă, de nedespărțit. Artistul era în egală măsură și muzician, și poet, și pictor, și dansator. Despre aceasta mărturisesc, de exemplu, miturile grecilor antici: cele nouă muze care întruchipau predecesoarele artelor și științelor, fiice ale lui Zeus, cântau împreună în corul condus de Apollon. Când Apollon, însoțit de muze, își făcea apariția în Olimp, la auzul sunetelor lirei lui, totul încremenea. Caracterul sincretic al artei se mai menține și astăzi, mai cu seamă în creația populară orală.
- Atunci când genurile de artă și-au format limbajul artistic propriu, adică au devenit independente, influențarea lor reciprocă a continuat, creînd noi imagini artistice revelatorii. Astăzi se vorbește mai mult de sinteza artelor. Dintre toate artele, muzicii i-au revenit cele mai mari șanse de a le îmbina sau de a se asemui cu celelalte surori ale ei.
- Variatele posibilități de îmbinare a muzicii cu alte arte au fost realizate de cei mai talentați reprezentanți ai culturii naționale și universale, generînd astfel inegalabile, ca forță de expresie, valori artistice ale umanității.

Baldassare Peruzzi. *Dansul lui Apollo cu Muzele*

Cum se analizează/caracterizează muzica interpretată/audiată

Analiza/caracterizarea lucrării muzicale audiate sau interpretate se efectuează prin evidențierea următoarelor aspecte de conținut și formă:

- Denumirea lucrării;
- Autorii lucrării (compozitorul, poetul);
- Caracterul lucrării: cântec, dans, marș; cantabil, dansant, cel de marș (cu argumentare);
- Stările emoționale, ideile, gândurile sugerate de muzica lucrării;
- Mijloacele muzicale folosite pentru redarea conținutului lucrării: melodia, ritmul, nuanțele dinamice, timbrul vocilor și/sau al instrumentelor;
- Tipul interpretării lucrării: voce solo cu sau fără acompaniament; ansamblu vocal, instrumental, cor, orchestră etc.
- Genul la care aparține lucrarea: cântec, dans, marș, cântec fără cuvinte, piesă-miniatură instrumentală, operă, balet, simfonie, suită simfonică etc.
- Forma-structură a lucrării (cu argumentare): strofică, strofă și refren, monopartită, bipartită, tripartită, rondo, temă cu variațiuni etc.
- Interpreții cu renume ai lucrării.

Acest manual este proprietatea
Ministerului Educației al Republicii Moldova

Liceul/Gimnaziul _____				
Manualul nr. _____				
Anul de folosire	Numele de familie și prenumele elevului	Anul școlar	Aspectul manualului	
			la primire	la restituire
1				
2				
3				
4				
5				

Dirigintele verifică dacă numele elevului este scris corect.

Elevul nu trebuie să facă niciun fel de însemnări în manual.

Aspectul manualului (la primire și la restituire) se va aprecia folosind termenii: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător*.

Surse fotografice: din arhiva personală a compozitorului E. Doga; scoalaboziorubuzau.blogspot.com; www.pressalert.ro; flux.md; www.moldovenii.md; www.nationalopera.md; jurnal.ro; youtube.com; www.artactorului.ro; www.allfun.md; forum.md; www.gofree.ro; www.ort.ro; partygorsk.com; wordpress.com

Î.E.P. Știința se obligă să achite deținătorilor de copyright, care încă nu au fost contactați, costurile de reproducere a imaginilor folosite în prezenta ediție.